

E 5934

Wohn...

Meie agraarreform ja selle mõju metsamajandusele

Unsere Agrarreform und ihr
Einfluss auf d. Forstwirtschaft

E. VESTER

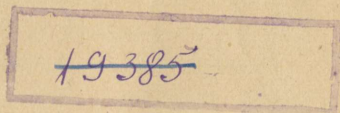
Akadeemilise Metsaseltsi väljaanne
Tartus, 1932

Äratrükk „Eesti met-
sanduse VI aastaraamatust“.

Meie agraarreform ja selle mõju metsamajandusele

Unsere Agrarreform und ihr
Einfluss auf d. Forstwirtschaft

E. VESTER

Akadeemilise Metsaseltsi väljaanne
Tartus, 1932

A-8934

Meie agraarreform ja selle mõju metsamajandusele. *)¹⁾

E. Vester.

I. Agraarreform.

Eessõna. Muistsel hallil ajal ei olnud eestlasel oma maa harimiseks võõraste poolt vägivaldseid takistusi. Siis tuldi, põletati «sõõru» ja külitati vilja sinna, kuhu teisi ei olnud veel asunud. Metsamaa «sõõrumaaks» muutmise all tol ajal ei kannatanud, sest põllumajanduslikke maid oli alles lapikestena metsades ja väetamata põld jäeti varsti jälle metsa alla.

XIII sajandil tulid keskaja rüütlid ja orduvennad, kes väevõimuga võtsid eestlaselt tema maa ning eestlane ise muudeti orjaks, rüütli tööriistaks. Eestlane oli maata umbes kuue aastasaja jooksul.

Sellele ajajärgule tegid lõpu talurahva vabastamise seadused Tallinnamaal 4. VI 1816 ja Liivimaal 7. IV 1819. Nende seaduste tõttu sai eestlane jälle harima hakata oma maad, ehkki esialgu ainult mõisa äärmail. Tähtis oli nimelt see, et eestlane sai õiguse enesele maalapikese muretsemiseks ja mõisnikud olid rahapuudusel sunnitud järjest rohkem müüma maid talurahvale. Eestimaal müüdi esimene talu 1834. a., teine 1855. a. ja kolmas 1861. a. Alates 1862. a. võtab talude müümine maarahvale järjest suuremat hoogu.

Kuid suurem ja parem osa maadest oli siiski võõraste käes ja eestlane oli tolle maaomaniku juures töölisena. Tolleaegne õigus, riigikord ja valitsemisviis olid eesnimetatud korra poolt.

Alles kümnekond aastat tagasi löid endised riigikorra ja õiguse alusmüürid revolutsiooni tõttu kõikumale — ja eestlane võib

*) 1927. a. Akad. Metsaseltsi auhinnatöö. Hinnatud II auhinna vääriliseks, mis teatavaks tehtud VI metsateadlaste päeval (4–5. III. 1928. a.).

Trükitud muutmatult.

1) Tarvitusel olevad lühendid:

MS — Maaseadus. MTM — Maareformi teostamise määrused. RT — Riigi Teataja. VV — Vabariigi Valitsus. Põmin — põllutööministeerium. VSK — Veneriigi Seaduste Kogu.

1918. a. alates 24. veebruari pühitseda oma vabariigi iseseisvus päevana. Siis tuli veel lühikest, kuid rasket võitlust pidada oma iseseisvuse eest idast valguva enamluse ja lõunast ähvardava Landesvehri terrori laine vastu, millest aga välja tuldi võitjana.

Sellega oli eestlane oma maa, mis oli endise Vene riigi omandus, kuid selle poolt maha jäetud, tegelikult uuesti enesele võitnud, mistõttu ta ei jäänud Venega pärija lapse vahekorda ning võis rahuga seda maad ka kasustama ja siin reforme looma hakata.

Maaseadus. Oli aga mitmesuguseid maid nende endiste omanikkude järgi: 1) end. Vene kroonumaad, 2) rüütlimõisade maad, 3) kirikute- ja omavalitsuste maad ning 4) talumaad. Nüüd oli tarvis seadusandlikul teel kõike seda korraldada.

Esimest määrust maareformi alal võiks märkida 1918. a. 27. novembriga. Siis võttis maanõukogu oma koosolekul kolmandal lugemisel vastu «Määrused mõisamaade kontrolli alla võtmise ja maaolude esialgse lahendamise kohta». Nimetatud määrused kuulutati välja Riigi Teataja nr. 3-as aastal 1918, millega nad ka jõusse astusid.

Nende määruste järgi läksid kõik mõisade maad ühes metsadega viibimata vallaõukogude kontrolli alla, kuna kõik kroonu ja kroonu põllupanga mõisad ja metsad kõigi nende alla kuuluvaga tunnistati Eesti Vabariigi omanduseks. Ühtlasi võttis põllutööstusministerium valitsemise nende mõisade ja metsade üle enda kätte ning lubas mõisametsade valitsemise ja tarvitamise kohta anda erimäärusi. Nimetatud täiendavad määrused avaldatigi Riigi Teatajas nr. 10 1918.

Eesnimetatud algmääruses nimetatakse ka juba, et põllutööstusministerium hakkab viibimata tegema tegelikke eeltöid kantrikute ja popside maatarvituse laiendamiseks ning maatameeste maaga varustamiseks. Edasi võeti Ajutise Valitsuse poolt 20. dets. 1918. a. vastu ja kuulutati välja samal aastal Riigi Teatajas nr. 9 määrus maa andmise kohta sõdureile, milline hiljem muudeti, vt. RT nr. 79/80 1920 ja lõpetati 1923. a., vt. RT nr. 11.

Tegelikult aga ei saadud siin midagi suuremat teostada, sest enamlaste röövsalgad olid võrdlemisi sügavale Eesti piiridesse tunginud ja kogu riigi jõud oli pühendatud nende röövsalkade likvideerimisele — kodukaitsele . . .

1919. aasta esimestel kuudel olidki enamlased riigi piiride taha paisatud ja Ajutine Valitsus asus maareformi teostamisele.

Nii võeti Asutava Kogu poolt 10. okt. 1919. aastal vastu Maaseadus ning avaldati 1919. a. Riigi Teatajas nr. 79/80.

Nimetatud seadus koosneb 28 § ja on jaotatud seitsmesse ossa. § 1. järgi võõrandatakse riikliku maatagavara loomiseks riigi omanduseks kõik Eesti Vabariigi piirides olevad mõisad ja maad, mis Balti Eraseaduse (1864. a. väljaanne) § 597. tähendatud, ühes kõigi nende päraltolemiste ja kõlvulise põllumajandusliku inventariga, olgu viimane mõisa omaniku, pidaja või rentniku päralt. Balti Eraseaduse § 597. järgi jagunevad maamõisad järgmistesse liikidesse: 1) kroonumõisad, 2) rüütlimõisad, 3) rüütelkondadele, linnale või teistele ühiskondlikele ja seisuslikele, samuti häätegevaile jne. asutistele kuuluvad mõisad, 4) kirikumõisad ja teised kirikute mõisad ja maad ja 5) erilised, mitte tervet mõisa moodustavad maatükid (Landstellen, Gutsabteilungen).

Sama § tähendus I all räägitakse, et võõrandamise alla ei kuulu: 1) linnade, häätegevate ja teaduslike asutiste, maakondade ja valdade päralt olevad mõisad ja maad; 2) maatükid (Landstellen, Balti eraseaduse § 597 p. 5), kui nad ei ole rüütlimõisade omanikkude päralt; 3) surnuaiad, kirikute ja kloostrite alune pind ühes tarvilise õuemaaga; 4) mõisarentnikkude päralt olev ühe mõisa inventar, kui nimetatud rentnikud enne 11. nov. 1918. a. rendilepingu põhjal mõisa ise tegelikult pidasid ja kui nad ei ole rüütlimõisa omanikud ja 5) kirikumõisade ja maade pidajate inventar.

Sellega oli pandud alus riikliku maatagavara loomisele, kuid kohe ilmnesis raskused seaduse tõlgitsemises ja küsimusi tuli Riigikohtule lahendamiseks anda. Nii tuli kirikumõisade suhtes Riigikohtul seletada, et kiriku ja häätegeva asutise mõisted ei lange kokku, kuna Balti Eraseaduse § 597. on kirikumõisad märgitud iseseisva grupina ja ei kuulu häätegevate asutiste hulka, siis ei saa kirikumõisu arvata häätegevate asutiste päralt olevate maade hulka, kuigi kirikute ja häätegevate asutiste ning nende varanduste kohta on paljudes asjades ühesugused määrused maksvad (Balti Eraseaduse §§ 713, 825 j. t.).

Samuti kerkis üles küsimus, kas kuuluvad rüütlimõisa omanikkude päralt olevad talukohad võõrandamise alla. Nimetatud küsimuse kohta seletas Riigikohus, et Maaseaduse § 1 märkus 1 p. 2 alusel jäetakse võõrandamata maatükid (Landstellen), kui nad pole rüütlimõisade omanikkude päralt. Sõna «Landstelle» on Balti Eraseaduse § 597 p. 5 järgi võrdne sõnale «Gutsabteilung» ja selle all tuleb igatahes mõista ka talukohti, mida kinnitab ka Balti Erasea-

duse § 605, kus on öeldud, et rüütlimõisa omanikul on õigus mõisa küljest eraldada nii mõisa kui ka talu maatükke ning võõrandada.

Edasi nimetatakse Balti Eraseaduse §§ 610, 611, 883 ja 884 «Landstelle'ks» mõisast eraldatud maatükki, olgu see mõisa või talumaa (Bauerlandstelle). Lõpuks võib veel meelde tuletada Friedrich Georg von Bunge seletust, mille järgi ta oma raamatus «Das liv- und estländisches Privatrecht» «Landstelle» all mõistab niisugust ilma privileegiumita maatükki, mis esialgu olid mõisade (Landgüter) osad ja nendest mitmesugustel põhjustel ja mitmesugusteks otstarbeiks eraldati.

Edasi kõneleb kõnealoleva seaduse § 2, et võõrandatavad maad ja inventar lähevad üle Eesti Vabariigi omanduseks selle seaduse jõusseastumise päevast alates ja vastutavad nende eest pidajad, kui ilma volitusefa asjaajajad (*negotiorum gestores*) kuni varanduse üleandmiseni põllutöoministariumile.

Sellega on siis ära näidatud ka võõrandatud maa uus peremees, kuna järgnevad §§ 3—9 selgitavad võõrandatava varandusega ühendatud õigusi ja kohustusi uue peremehe suhtes.

Nii tunnistatakse: § 3. järgi kõik võõrandatava varandusega ühendatud õigused ja eesõigused Eesti Vabariigile kuuluvaiks; § 4. järgi — maksvusetaks võõrandatava maaosade kohta pääle 12. juulit 1917. a. sõlmitud kreposteerimata müügilepingud; § 5. järgi — maksvusetuks võõrandatava maa pääle tehtud: a) rendilepingud ja b) metsa ning maapõue varanduste kasustamise lepingud. Selle märkuse järgi on põllutöoministariumil õigus neid lepinguid uuendada, mis on ka tehtud. § 7. kohta on riigikohus täiendavalt seletanud, et riigistatud maid koormavad reaalkohustused (näit. regulatiivpuude andmine riigistatud metsadest) seisulikkude asutiste, kirikute ja eraisikute hääks on tühistatud.

Järgnevad III päätüki §§ 10—14 kõnelevad võõrandatava maa ja inventari eest makstavast tasust, milline küsimus lahendatakse eri seadusega. Senini aga nimetatud seadust maksuma pole pandud ja Riigikogus on nimetatud küsimuse juures palju vaieldud¹⁾.

Riigikogu saksa rühma 1925. a. märgukirjas on tähendatud, et

1) Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasu maksmise seadus võeti vastu Riigikogu poolt 5. III 1926 (RT nr. 26 1926). Selle seaduse elluviimise määrused on Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud 26. VI 1928 (RT nr. 56 1928. a.).

üldse on võõrandatud 1.937.678 ha ühes hoonete ja ettevõtetega 3.876.587.07 puhtakasu rubla suuruse maa väärtusega ja mille eest endised omanikud nõuavad ümmarguselt 50 miljardi marka tasu. See on aga meie rahva koguvaramuse suurus, nagu rahaminister oma 1925. a. eelarve kõnes tähendas. Säärase tasu maksmise juures läheks jälle kogu maa rahva varandus ühe võõra kildkonna omanduseks ja eestlasel tuleks jälle otsast päale hakata, nagu ta tegi orjapõlvest vabanedes.

IV päätiiki §§ 15—25 käsitlevad riikliku maatagavara tarvitamist. § 15. järgi võib riik maid jätta enese kätte pidamiseks või välja anda põliselt maapidajatele ja hariduslikele, omavalitsuslikele, ühistegelile, kaubanduslikele jne. asutistele. § 19. järgi jätakse linnade ja alevite lähedusse tarvilik osa maad linnade, alevite ja nende elanikkude vajadusteks. Nimetatud § on Vabariigi Valitsuse poolt 14. aprillil 1920. a. lisaks vastu võetud ajutine määrus linnade ja alevite maaga varustamise kohta. Järgnevad §§ 20, 21 ja 22 käsitlevad maasaajaid lähemalt.

Nüüd tuleb § 23, mida metsade suhtes võib kindlasti nimetada valulapseks. Selle § esialgne tekst oli RT nr. 79/80. 1919 järgi järgmine: «Võõrandatud mõisate metsad ei tule mitte jagamisele, vaid jäävad riigi omanduseks».

Selle § kallal on aga mitmeid kordi eksperimenteeritud ja ikka uusi lisasid juurde soetatud just metsade kahjuks. Neid käsitletakse üksikasjaliselt allpool.

V päätiiki § 26 kõneleb maapõue loodusvaradest, tunnistades need riigi omaks; VI päätiiki § 27 maapangast ja viimase, VII päätiiki § 28 — käesoleva seaduse maksmata panemisest.

Maareformi teostamise määrused. Eeskäsiteldud Maaseaduse põhjal võeti Vabariigi Valitsuse poolt 28. jaanuaril 1920. a. vastu ja kuulutati RT nr. 16/17 1920. a. välja „Määrused maareformi teostamiseks“. Need määrused ei ole seadusandlik akt, vaid ainult Vabariigi Valitsuse poolt välja antud administratiiv-võimu korraldus ja nad on niipalju sunduslikud, kui palju nad on Maaseadusega kooskõlas.

Nimetatud määrused koosnevad 139 §-ist ja on jagatud kaheksasse päätükkki, kuna viimane osa on veel omakorda jaotatud kuude ossa.

I päätiiki §§ 1—14 käsitlevad üldist korraldust. § 1 loetakse Maaseaduse põhjal võõrandatud ning riigi kätte võetud maade ja

inventari valitsemine põllutöoministeeriumi hoolde antuks, kuna § 2. põhjal maakondades põllutöoministeeriumi esindajaks on riigimaade ülem. Riigimaade ülema alla ei kuulu selle §-i märkuse põhjal metsade ja nendega ühenduses olevate maade valitsemine.

Sellega on siis kaudselt määratud ka metsavalitsuse võimkond — mets ja temaga ühenduses olevad maad.

Järgnevad §§ 3—14 räägivad ringkonna valitsejaist, riigimõisade valitsusest ning maakorralduse nõukogust. Viimase hulka kuulusid ka end. maakonna metsaülemad (praegu ringkonna revidendid RT nr. 11/12, 1925. a.).

II päätüki §§ 15—23 käsitlevad võõrandatud varanduste ülevõtmist põllutöoministeeriumile, kuna III päätüki §§ 24—36 räägivad võõrandatava inventari hindamisest ja hindamise pääkomisjonist. Viimase tarvis on MTM § 34. põhjal hindamise pääkomisjoni poolt 1. det. 1922. a. vastu võetud ja Riigi Teataja nr. 88 1923. a. avaldatud hindamise pääkomisjoni kodukord.

IV päätüki §§ 37—46 on näidatud riigi poolt ülevõetud maade kasustamine. § 37. järgi jäetakse riigi renditalude pidajale nende käes kasustada olevad maad, endistes piirides tarvitada. Sama § täiendusena on vastu võetud kaks lisamäärust. Esimene neist on vastu võetud Vabariigi Valitsuse poolt 11. juunil 1920. a. ja avaldatud RT nr. 89/90 1920. Selle lisamääruse § 3. järgi läheb renditalude heina- ja karjamaamets rentniku omanduseks: a) tasuta, kui praegune rentnik või tema eelkäija, kellelt rendiõigus praegusele rentnikule pärandamiskorras üle läinud, on seda renditalu pidanud vähemalt 40 aasta jooksul; b) tasuta eest, mis vastab $\frac{1}{30}$ metsataksi hinnast iga aasta kohta, mille võrra rentnik talu alla 40 aasta on pidanud; d) tasuta eest, mis vastab metsa täiele taksihinnaale, kui rentnik on talu pidanud alla 10 a.

See lisamäärus on avaldatud RT nr. 51/52 1924 ja muudetud Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadusega — ja jälle metsa kahjuks, millest aga edaspidi lähemalt.

Teine § 37. lisamäärus on vastu võetud Vab. Val. poolt 4. märtsil 1921. a. ning avaldatud RT nr. 19 1921. a.; see käsitleb rendikohtade planeerimist.

MTM § 38 näitab juba lähemalt riigistatud metsade saastust, kinnitades, et riigi poolt ülevõetud metsad ja nen-

dega ühenduses olevad maad antakse Metsade Peavalitsuse alla valitsemiseks ja kasustamiseks riigi metsade kohta maksvate seaduste järgi. Sellega on siis metsavalitsusel õigus metsamaid ja metsadega ühenduses olevaid maid oma äranägemise järgi korraldada ja kasustada ning MTM ei käi nende maade kohta. Metsadega ühenduses olevaiks maadeks, mis kuuluvad metsavalitsuse alla, tuleb lugeda metsaametnikkude ja metsatöölise kohti. Samuti on Maakorralduse Valitsusele üle andmata osa metsa sees asuvaid rendikohti ja riigi obrokimaid. Kuid praeguse põllumajanduse politikaga võetakse need rendikohad ja ka metsatöölise kohad metsavalitsuselt ära. Metsavahtide asukohtade suhtes tuli lahendada palju keerulisi küsimusi, sest end. mõisaomanikud määrasid metsavahtideks ka vakutalude pidajaid. Säärased kohad tulid üle metsavalitsuse valdamisele, kuid nende talude pidajad — metsavahid — nõudsid talude nende omaks tunnistamist. Seda nõudmist tuli ka täita, sest Liivi talurahva seaduse § 101 j. t. järgi oli mõisa omanikel õigus kasustada nende päralt olevaid talumaid ainult rendile andmise teel. Kui vakutalu pidaja võttis endale metsavahi kohuste täitmise, siis sündis see vaid kokkuleppel talupidaja ja mõisaomaniku vahel ja niisugune leping ei muutnud vakutalu iseloomu. Kui seesugune vakutalupidaja soovis edasi pidada oma, MS põhjal riigi omanduseks võõrandatud kohta, loobudes metsavahi ametist, siis ei või Riigikohtu otsuse järgi selleks olla mingisuguseid takistusi. Põllutöoministeerium on kohustatud sääraste taludega MTM § 37. kohaselt talitama.

Teiselt poolt ei anna asjaolu, et metsavaht maksis ühe osa maa eest renti, kuna teine osa oli tal endisest metsavahi kohast palgamaana tasuta kasustada, metsavahile neid koha saamise eesõigusi, mis MS ja MTM järgi endistel väikekoha rentnikkudel on oma kohtade pääle.

§§ 39—46 käsitlevad maade väljaandmist maaharijate ühingule või suurmaapidajale.

Eeskäsiteldud IV päätüki juurde on VV poolt 27. juulil 1921. a. vastu võetud ja RT nr. 65 1921. a. välja kuulutatud määrus riigistatud soomaade kasustamise kohta põllumajanduslikul otstarbel.

V päätüki §§ 49—64 kõnelevad maade planeerimisest. Selle päätüki § 53 ja 54. järgi esitab maamõõtja kohalikule planeerimiskomisjonile planeerimiskava. Planeerimiskomisjoni liikmeiks on riigimaadeülem, maavalitsuse esindaja, metsaülem, vanem maa-

mõõtja (planeerimiskava valmistaja) ja vallanõukogu kaks esindajat. § 60. järgi on asjast huvitatud isikuil õigus 10 päeva jooksul pääle kohaliku planeerimiskomisjoni istungit saata kaebusi ja proteste planeerimise kohta. Kõik eesnimetatud materjalid esitati § 59. põhjal planeerimise pääkomisjonile Põmini juures, mille koosseisu kuulusid keskvalitsuse esindajad. § 63. järgi on planeerimise pääkomisjoni otsused lõplikud, kuid riigikohtu seletuse järgi on Põmin õigustatud kohal uuesti planeerimist ette võtma, kui seda nõuab *salus publica* (rahva hüveolu), olgugi et see koht oli juba kellelegi välja renditud, aga rendileping oli Põmini poolt veel kinnitamata.

VII päätüki §§ 65—81 kõnelevad planeeritud maade väljaandmisest. § 65. järgi võib Põmin eraldada riiklikust maatagavarast maaüksusi riigi- ja omavalitsuse asutistele, kogudustele jne., millede väljaandmine sünnib järgmiste lisamääruste järgi: § 65. lisamäärus nr. 1 — määrus riigimaade eraldamise kohta loõstusettevõtteile (vastu võetud VV poolt 19. märtsil 1924. a. ja avaldatud RT nr. 45 1924. a.), lisamäärus nr. 2 — määrus maade tarvitamise kohta põllumajanduse edendamise otstarbel (vastu võetud VV poolt 19. märtsil 1924. a. ja avaldatud RT nr. 45 1924. a.) ja lisamäärus nr. 3 — erimäärus riigistatud maa-apteegi kohtade väljaandmise kohta (vastu võetud VV poolt 3. jaanuaril 1923. a. ja avaldatud RT nr. 6 1923. a.). Kõik teised maaüksused (pääle § 65. nimetatute) annab riik § 66. järgi esialgu 6 aastaks rendile. §§ 67—80 on lähemalt tähendatud maasaajate õigused ja maa andmise kord. § 81. järgi jäävad looduslikud heinamaatükid, mis ei ole seotud põllumaapidamisega, planeerimata ja antakse Põmini poolt enampakkumise teel välja. Nimetatud heinamaade kasustamine sünnib Põmini poolt RT nr. 97/98 1925. a. avaldatud riigi metsaheinamaade ja tagavaraheina- ning karjamaade kasustamise määruse põhjal.

Järgmine, VIII päätükk (§§ 82—139) käsitleb riigi poolt üle võetud maade ja varanduste kasustamise tingimusi ja on jaotatud kuude ossa: A — §§ 84—93; B — §§ 94—99; D — §§ 100—109; E — §§ 110—123; G — §§ 124—130 ja H — §§ 131—139.

A-osas käsitletakse riigimaade renti ja selle tasumist. Nimetatud osale on VV poolt 4. okt. 1922. a. vastu võetud ja RT nr. 125 1922. a. avaldatud määrus riigimaade asunikkude maarendi tasumise kohta ehituse-aastail, millega lubatakse teatavat rendimaksimise tähtaja pikendamist.

Järgmine, B-osa, kõneleb metsa kasustamisest riigi maadel. § 94. järgi läheb väljarenditavail riigimaadel kasvav mets Põmini korraldusel müügile, kuid § 95. järgi vastutab rentnik kuni müümiseni kui tema hoole alla usaldatud võõra varanduse eest. Rentnikul on lubatud tasuta raiuda ainult pehmeid puuseltse. Nimetatud B-osale on VV poolt 28. okt. 1921 vastu võetud ja RT nr. 98 1921. a. välja kuulutatud lisamäärus riigi rendimaadel kasvava metsa kasutamise kohta. Kogu see B-osa on kannatanud omakordki määruste muutmiste all, mida allpool käsitletakse lähemalt.

D-osas on näidatud hoonete kasustamine riigimaadel, nende hindamine ning müümine, kuna E-osa kõneleb riigi naade rentnikkude kohustustest ja õigustest.

G-osa käsitleb tööstusettevõtete kasustamist ning H-osa inventari kasustamist. Viimase osa § 137. juurde on VV poolt 31. märtsil 1920. a. vastu võetud ja RT nr. 51/52 1921. a. välja kuulutatud määrus inventarilaenu andmise ja riigilt saadud inventari edasimüümise kohta maasaajate poolt.

See oleks nüüd lühidas kokkuvõttes mõningate selgitustega varustatud ülevaade meie riigi seadusandlikust aktist ja administratiiv-korraldustest riigistatud maade suhtes. Eestoodud käsitluses on MS, MTM ja lisamääruste algteksti tarvitatud ilma nende pärasiste muudatusteta — selle sihiga, et edaspidises käsitluses saaks metsa suhtes tähtsamaid muudatusi ja nendega teoteldud sihte lähemalt iseloomustada ja algvormiga võrrelda.

Enne kui lõpetada käesoleva töö esimest osa (agraarreform) ja üle minna teise osa (tema mõju metsamajandusele) juurde, tuleks veel lähemalt peatuda Petserimaa ja Narvataguse maa maakorralduse juures ning mööda minnes puudutada seaduste ning määruste muutmist ja muutmise muutmist, millega nende käsitlemisel tekkis lõpmata keeruline kaos.

Et Petserimaal ja Narvatagusel maal oli varemalt teine maade korraldus, kui Eesti- ja Liivimaal, tuli nüüd säälgi maakorraldust teostada natuke teisel kujul, kui päris Eestis. See sündis alljärgneval asjaoludel.

Eesti Vabariigi ja Vene Nõukoguderiigi vahel sõlmitud rahulepingu põhjal liideti Eesti külge end. Pihkva kubermangust Petserimaa ja end. Peterburi kubermangust Viru maakonda kuuluv maaala, mis asub Narva jõe paremal kaldal.

Talurahvas vabastati neil maa-aladel orjusest 19. II 1861 ühes Sise-Venemaa [talupoegadega ja nagu Sise-Venemaal, nii said tähendatud maa-alalgi asuvad talupojad ühes orjusest vabastamisega maad, aga neile antud maa omanikuks ei saanud üksik talupoeg, vaid küla. Küla andis maa oma liikmeile tarvitada mitte seaduse järgi, vaid nii, kuidas see kuski kohas oli pruugiks. Maad jagunesid põldudeks ja igal elanikul oli igal põllul oma riba ehk viil.

Hingemaad jagati teatava aja järele suuremalt osalt uuesti VSK IX k. §§ 26—28 ja 66 põhjal ja küla elanik sai enesele maatüki 12 või rohkemaiks aastaiks kasustada. Nimetatud jagamised olid hädavajalised seetõttu, et perekonnad muutusid oma koosseisus ja rahva arv kasvas, nii et perekonnale kuuluv maatükk jäi liiga väikeseks. Kuid seetõttu ei mõelnud keegi oma maad väetama ja põhjalikumalt harima hakata, sest oli teadmata, kellele läheb hästi haritud maa uuel jagamisel ja milline maa saadakse vastu.

1906. a. 9. novembri seaduse (Seaduste ja korralduste kogu nr. 263 1906) järgi sai iga kogukondlikul alusel hingemaapidaja õiguse esineda igal ajal nõudmisega, et temale kuuluv maaosa kinnitataks tema omanduseks. Heinamaa, metsa ja teiste küla üldiseks tarvitamiseks olevate objektide kasustamise õigus kinnitati vastavas osas samuti talupidaja nimele. Nimetatud seadust täiendati 1910. a. 14. juuni ja 1911. a. 29. mai seadusega.

Riigi Teatajas nr. 14/15 1920 avaldatud seadus nr. 71 määras, et Petserimaal peab maakorraldus teostatama 1911. a. 29. mai seaduse alusel. Veneaegse maakonna maakorralduse komisjoni funktsioonid pandi Petseri Maakorralduse Nõukogu pääle ja kubermangu komisjoni funktsioonid Põllutöoministeeriumi Planeerimise Pääkomisjonile. See seadus muudeti RT nr. 88/89 1921. a., mille järgi kõik Petseri Maakorralduse Nõukogu poolt hääkskiidetud kavvad tulid planeerimise pääkomisjonis arutusele uues koosseisus.

Riigi Teatajas nr. 115/116 1920. a. avaldatud seadusandliku delegatsiooni poolt 28. juulil 1920. a. vastu võetud seadus keelas ära Petserimaal ja Narvatagusel maa-alal korrapärased hingemaade ümberjagamised küla kogukonna liikmeile, ja hingemaade pidajad isikud ning perekonnad jäävad viimasel hingemaade jagamisel saadud maade pidajaiks edasi kuni nende maade taludeks kruntimiseni.

Nii näeme, kuidas seaduseandja võimaldas üksikul maapidajal vabaneda korra alt, mis kogukondlik hingemaade pidamine enesega tõi kaasa. Seesugune kogukondlik majapidamine on olnud

endisel ajal meilgi ja kogu Euroopas. Meil on praegugi veel kõhuti selle korra jäänuseid, kõige rohkem Saaremaal, kus mõnes kohas üksiku majapidamise maad asuvad väikestes tükkides teiste maapidajate maade vahel. Samuti on kogukondlik kord maksev ka Ruhno saarel, kusjuures põllu-, heina-, karja- ja metsamaa kasustamine toimub ühiselt.

Asutava Kogu poolt 1919. a. vastu võetud Maaseadus on Riigi Teatajas nr. 89 1922. a. avaldatud seadusega nr. 70 laiendatud ka Eesti-Vene rahulepingu põhjal Eesti Vabariigi külge liidetud endise Petrogradi ja Pihkva kubermangu maa-alade päälle mõnede väikeste muudatuste ja täiendustega.

Sellega on siis Petserimaal ja Narvataguse maa-ala maareformi teostamise kohta maksvad: 1) hingemaade kohta VSK X k. 3 j. ette nähtud määrused ja 2) riigi omanduseks võõrandatud maade kohta Maaseadus ja Maareformi teostamise määrused.

Mis puutub seaduste ja määruste muutmisse, siis on MS ja MTM sellel alal saavutanud rekordi.

MS ja MTM muutmised. 1919. a. RT. nr. 79/80 avaldatud Maaseadus on muudetud ja täiendatud järgmiselt:

MS laiendamine Narvataguse maa-ala

ja Petserimaa päälle

§ 23. muutmine	1922. a. RT nr. 89
§§ 15, 20, 22 muutmine	1924. a. „ „ 51/52
MS täiendamine	1925. a. „ „ 95/96
MS muutmine	1926. a. „ „ 23
MS „	„ „ „ 99
§§ 15, 20, 22 ja 23 muutmine (II kord)	1927. a. „ „ 1
MS täiendamine (II kord)	„ „ „ 52

1920. a. RT nr. 16/17 avaldatud Maareformi teostamise määrused on oma korda üle elanud järgmisi muutmisi:

§ 27.	muutmine	1920. a. RT nr. 103/104
§ 36.	„	„ „ „ 185/186
§ 68. j. t.	„	1921. a. „ „ 7
§§ 9, 74, 75, 77, 78	„	„ „ „ 17
§ 37.	„	„ „ „ 19
§ 30.	„	„ „ „ 32
§ 27. (II kord)	„	„ „ „ 47

§§ 51—62	muutmine	1921. a. RT	nr. 65
§§ 37—46 (II kord)	"	" "	<u>65</u>
§§ 95—99	"	" "	<u>98</u>
§ 7.	"	1922. a. "	62
§ 80.	"	" "	120
§ 95. (II kord)	"	" "	<u>123</u>
§§ 39, 40, 65	"	" "	125
§§ 101—109	"	" "	159
§ 95. (III kord)	"	1923. a. "	<u>38/39</u>
§ 120.	"	1924. a. "	<u>18/19</u>
§ 65. lisamäärus I		" "	45
§ 65. " II		" "	45
§ 46.	muutmine	" "	51/52
§§ 38, 77 ¹ , 80, 86 (II k.)	"	" "	<u>55/56</u>
§ 123.	"	" "	115/116
§§ 94—99 (II k.)	"	1925. a. "	<u>5/6</u>
§ 91.	"	" "	27/28
§ 81.	"	" "	95/96
§§ 100—109 (II k.)	"	" "	153
§§ 94—99 (III k.)	"	" "	<u>154</u>
§ 91 ¹ (II k.)	"	" "	155
§ 2.	"	" "	40
§§ 94—109 ja 118. (IV k.)	"	" "	<u>71</u>
§§ 2—6 j. t. (II k.)	"	" "	<u>73</u>
§ 95 ¹ . (V k.)	"	1927. a. "	<u>48</u>
§ 8.	"	" "	84
§§ 2., 27. j. t. (III k.)	"	" "	106

Eesnimetatud MS ja MTM juurde ning tema alusel on avaldatud järgmised tähtsamad täiendavad määrused ja seadused :

1. Määrus metsade ostu-müügi lepingute kohta (MS § 28. alusel) 1920. a. RT nr. 16/17.
2. Lisamäärus metsade riigi kätte võtmise kohta 1920. a. " " 20/21.
3. Lisamäärus riigi rendimaadel kasvava metsa kasutamise kohta 1921. a. " " 98.
a. selle kustutamine ja uuendamine 1925. a. " " 5/6.
4. MS võõrandatud maadel asuvate väike- talude rendivahekorra uuendamine 1924. a. " " 51/52.

a. selle muutmine	1925. a. RT nr. 109/110
5. Riigi metsaheinamaa ja tagavara heina- ning karjamaa kasutamise määrus	1925. a. " " 97/98
a. selle muutmine	1927. a. " " 111
6. Põmini juhtnöörid turbarabade kasutamiseks	" " " 55/56
a. selle muutmine	" " " 61
7. Riigimaade põlise tarvitamise seadus I	1925. a. " " 109/110
a. selle muutmine	1927. a. " " 54
b. selle elluviimise määrus	" " " 79
c. selle muutmine	" " " 87
8. Juhtnöörid karjatamiseks	" " " 42
9. Peremeheta maade tarvitamise seadus	" " " 57
a. selle elluviimise määrus	" " " 63
10. Uudismaa ülesharimiseks maa andmise määrus	" " " 78
11. Ajutine määrus linnade ja alevite maaga varustamise kohta	1920. a. " " 61/62
a. selle muutmine	1923. a. " " 66
12. Hindamise peakomisjoni kodukord	" " " 88
13. Asunikkude ehituslaenu seadus I	1922. a. " " 46/47
a. sama kohta II	1922. a. " " 157/158
b. sama kohta III	1925. a. " " 109/110
c. Määrus krediidi tarvitamise kohta lisaks I seadusele	1922. a. " " 62
d. selle muutmine	1923. a. " " 26
e. määrus laenu väljaandmise ja tagasimaksmise korra kohta lisaks I sead.	1922. a. " " 70
f. selle muutmine (I kord)	1922. a. " " 146
g. selle muutmine (II kord)	1923. a. " " 54
h. määrus inventarilaenu andmise kohta	" " " 26
i. selle muutmine	1924. a. " " 59/60
k. juhtnöörid inventarilaenu andmiseks	1923. a. " " 57/58

l. selle muutmise	1924. a. RT nr. 64/65
m. määrus ehituslaenu väljaandmise ja tagasimaksmise kohta lisaks II seadusele	1923. a. " " 74
n. selle muutmise	1924. a. " " 51/52
o. juhtnöörid ehituslaenu väljaandmiseks	1923. a. " " 74
p. juhtnöörid III seaduse käsitlemiseks	1927. a. " " 9
14. Riigimaade planeerimise tehnilised juhtnöörid	1920. a. " " 69/70
a. selle muutmise (I kord)	1923. a. " " 97/98
b. selle muutmise (II kord)	" " " 105
c. sellemuutmine III (muudetud kõik §§)	1927. a. " " 46
15. Määrus soomaade välja rentimiseks	1921. a. " " 65
a. juhtnöörid sellele	1922. a. " " 22
b. selle muutmise	1923. a. " " 66
16. Juhtnöörid MTM § 95. lisamääruse teostamiseks (maa kultiveerimine)	1921. a. " " 98
17. Ringkiri savi, liiva ja kivide andmiseks	1922. a. " " 143
18. Juhtnöörid hoonete hindamiseks	1923. a. " " 9
a. selle muutmise (I kord)	1924. a. " " 72/73
b. selle muutmise (II kord)	1926. a. " " 71
c. selle muutmise (III kord)	1927. a. " " 29
19. MS muutmise seaduse elluviimise määrus	1926. a. " " 3
a. selle muutmise	" " " 67
20. Lisamäärus renditalude metsa kasutamise kohta	1920. a. " " 89/90
a. selle muutmise	1924. a. " " 51/52
21. Lisamäärus rendikohtade planeerimis.	1924. a. " " 19
22. Lisamäärus riigimaade eraldamiseks	1924. a. " " 45
23. Määrus maade tarvitamiseks põllumajanduse edendamiseks	" " " 45
24. Erimäärus riigistatud maa-apteegi kohtade väljaandmiseks	" " " 6

Esitatud määrused ja juhtnöörid on ainult tähtsamad ja iga metsaülem või ringkonna riigimaade valitseja teab, kui palju nendele juurde kuhjus veel teisi vähema tähtsusega või ajufisi määrusi, juhtnööre ja ringkirju.

Nüüd viimaks on Põmin käsikäes kohtuministariumiga õnneks jõudnud nii kaugele, et MTM on avaldatud 1927. a. RT nr. 106 täiesti uuesti kodifitseeritud kujul. Ometi lõpuks on jõutud võrdlemisi raskem määrus teha tema käsitlejaile kättesaadavaks ning arusaadavaks. Millal aga avaldatakse kõik teised määrused ja juhtnöörid koostatult ja läbitöötatult, ei tea keegi.

Kerkib küsimus, mis on olnud kõigi nende muutmiste ja muutmiste muutmiste põhjuseks. Siin on ainult üks selge vastus — politika ja nimelt kitsarinnaline rühmapolitika.

Kui oli tarvis riigikogu valimistel häält saada, olid rühmadel maa ja mets esimesed objektid, mille kallal lubati imetegusid teha. Samuti leidis ka iga rühma minister tarviliku olevat oma moodi seadust muuta ja tihti ikka oma kitsa poliitilise rühmitise kasuks. Olid ju vahest mõnedki muudatused tarvilikud toleaeegse erakordse olukorra puhul, kuid viimane tipp pöördub praegusel momendil siiski ainult ühe poliitilise rühmitise, ühe kodanikukihhi kasude poole. Siin tahetakse anda ja antakse soodustusi maa ja metsaaga erilisel hooldamise alla võetud asunikele, riigirentnikele ja väikemajapidajatele teiste kodanikkude arvel, põhjendades majapidamise asutamise raskustega. Selles asjas on õigus poolt ja vastu rääkijail, ja tahame loota, et jagatud soodustused tasuvad ennast kord siiski kas või osaliseltki.

Kokkuvõetult võiks meie agraarreformis märkida järgmisi päämomente:

1) rüütlimõisade võõrandamine, millega luuakse riiklik maa-tagavara;

2) riigistatud mõisade planeerimine, millega likvideeritakse endised suurmajapidamised ja antakse suund n. n. «asunduspoliitika»;

3) asunduspoliitikaga seotakse võrdlemisi suur hulk inimesi maaga, millega kahaneb maata inimeste, vallaliste arv tublisti. Omakorda mõjub see ka vähendavalt töötatööliste hulga.

4) väikemajapidamisega saavutatakse otstarbekohasemat ja paremat maa kasutamist, mille üle meil siiski senini oldakse õigus-tatud nurinat tõstma. Asunik, kellel raske ja kuluka «asumise» tõttu ehk jõudu ei jatkunud seniste «ebatootvate» maade ülesharimiseks, ahnitseb enesele veelgi igasuguste kombinatsioonidega maid juurde.

Huvitav on asjaolu, et 1920. a. kavatses Põmin agraarreformi lõpetada 4 aastaga ja sama aasta töökavas oli ette nähtud:

- 1) 204 pää- ja 157 karjamõisa planeerimine.
- 2) 246 „ „ 208 „ riigi arvel pidamine.
- 3) 81 „ „ 120 „ seniseile rentnikele ja end. omanikele ajutine edasirentimine.
- 4) 278 „ „ 60 „ ajutiselt omanikele kasustada jätmine.

Kuid sellele neljale aastale on veel neli aastat lisaks veerenud ja maareformi teostamise lõppu pole nii pea lootä. Alles hiljuti anti suursündmusena ainult poolesajale asunikule nende kohtade põliseks ostmise lepingud kätte, kuna teised kümned tuhanded on Põminiga alles rendi vahekorras.

II. Agraarreformi mõju metsamajandusele.

Ehitusmaterjalid. Uute asundustalude kruntimisel oli võrdlemisi väike % neist varustatud endiselt omanikelt võõrandatud hoonetega. Seetõttu tuli valitsusel mõelda nende ehitusmaterjaliga varustamisele.

RT. nr. 151/152 1920. a. avaldati Põmini poolt määrus hoonete ehitusmaterjalide müügi kohta asunikele planeeritud kohtadel. Nimetatud määruse järgi tuleb kõigil riigimaade asunikel, kes soovivad osta riigimetsast ehitusmaterjali, esineda sellekohaste kirjalikkude sooviavaldistega kohalikkude metsaülemate juures kuni 10. oktoobrini.

Igale asunikule tarvismineva ehitusmaterjali hulk, samuti ühe või teise asuniku eesõigus materjalide saamiseks määratakse kindlaks kokkuastuvas komisjonis, mille esimeheks on metskonna metsaülem, liikmeiks ringkonna valitseja ja vallanõukogu esindaja.

Müüdava ehitusmaterjali hulk määrati kindlaks Põmini tehnika päävalitsuse poolt (väljatöötatud ehitusplaanide põhjal) järgmiselt:

Ühe talu hoonete ehitamiseks vajandub:

206	palki	3	sülda	pikad	8"	jämedad,	massiga	8,58	k. s.
22	"	3	"	"	7"	"	"	1,95	"
7	"	3	"	"	9 ¹ / ₂ "	"	"	0,39	"
7	"	3 ¹ / ₂	"	"	9 ¹ / ₂ "	"	"	0,48	"
7	"	3 ¹ / ₂	"	"	12"	"	"	0,70	"
50	"	3	"	"	12"	"	"	4,38	"

kokku 332 palki, 8—12" jämeduses, kogumassiga 16,48 k. s.

Nende 332 palgi valmistamiseks läheks tarvis puid järgmisel arvul:

14"	lähimõõduga rinnakõrguselt	—	57	puud
12"	" " "	—	14	"
10"	" " "	—	165	"
9"	" " "	—	25	"

kokku 9—14" lähimõõduga — 261 puud

Kui katus kavatsetakse mitte sindlist, vaid laastudest, läheb ehitusmaterjali 22,5%, s. o. 3,71 k. s. vähem.

Ehitusmaterjalid müüakse 1920. a. II poole taksihinnaga, samuti nendest ülejäänud küttepuid Müüdnud materjali hinnast peab ostja tasuma vähemalt $\frac{1}{5}$ ostu-müügi lepingu allakirjutamisel, kuna ülejäänud osa pääle võib ta esitada võlakohustuse ja tasuda seda 18 aasta jooksul, kuid pärastpoole pikendati maksu tähtaega kuni 36 aastani. Esimesed 4 a. ei käi % alla, kuna pääle selle arvatakse võlasummalt 4% aastas.

Materjalide edasiandmist karistatakse RNS § 177 põhjal ja asunikelt, kes käesoleva määruse põhjal saadud materjale edasi on andnud, nõutakse sisse edasiandmiseaegne materjali taksihind kolmekordses suurus.

Asunikke tuleb varustada ehitusmaterjaliga kõige päält väljaspool eelarvet planeeritud kohtade karja- ning heinamailt, seejuures käies MTM §§ 96—99 järgi.

Riigimetsast asunikele antava metsa ülemäär oli 40% okaspuumetsa aastasest kasustusnormist. See osa määrusest jäi aga ainult sooviks, sest Metsade Peavalitsuse ringkirjaga 8. I 1922 nr. 1867/8 teatatakse metsaülemale: «kui asunikude rahuldamine käesoleval hooajal 1921. a. langist võimalik ei ole, võib neile ehitusmaterjale ka 1922. ja 1923. a. langi arvel välja anda, mille juures asunikude jaoks välja antud 1922. ja 1923. a. langi osatükkide hindamise kinnitamine enne väljaandmist tarvilik ei ole ja neid võib hiljem koos teiste lankidega kinnitamiseks esitada.»

Sellega astuti juba tegelikult eesnimetatud RT nr. 151/152 1920. a. avaldatud määruses ette nähtud 40% okaspuu aastalangi normist üle ja ühtlasi Metsaseaduse § 191-st, mille järgi ettearuumine on lubatud aastalangi piirides ja peab tingimata olema kaetud järgmise aasta raide-normiga.

Milline olukord on aga meil välja kujunenud etteraiumistega?
Käesoleva ajani on asunikele antud ehitusmaterjale:

			Makstud		Taksi hind
1921. a.	9.936,1 k. s.	Mk.	9.140.065	Mk.	18.280.130
1922. a.	31.997,2	"	35.848.182	"	61.434.624
1923. a.	43.104,2	"	45.427.482	"	86.789.474
1924. a.	56.715,0	"	62.873.206	"	145.614.042
1925. a.	46.915,6	"	52.707.293	"	125.193.293
1926. a.	54.761,5	"	60.518.055	"	141.692.531
1927. a.	38.736,0	"	44.714.207	"	100.615.529

—III kuus

Kokku **282.165,6 k. s. Mk. 311.228.490.— Mk. 679.619.623.—**

Seejuures ei tohi unustada, et senini on Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse andmete järgi rahuldatud umbes 60% asunistest, kuna ülejäänule arvatakse tarvis minevat umbes 148.000 k. s. kõige paremat ehitusmetsa. Kokku võiks asunikude ja väikemaapidajate ehitusmaterjalide üldmassi arvata sellega 430.000 k. s. pääle.

Tarvisminevat 148.000 k. s. ehitusmaterjalide massi saaks metsavalitsus anda asunikele siis, kui raiutaks üle riigi viie aasta okaspuu lank ainult asunikele. Kahjuks ei ole aga esiteks asundused ja teiseks mets jaotatud üle riigi ühtlaselt ja metsavalitsusel on tulnud kuni 15. det. 1927. a. etteraiumisi üksikuis metskondades teostada järgmiselt:

Adavere	1932. a. (inkl.)	Kastre	1933. a. (inkl.)
Ahja	1931. a. "	Kloostri	1930. a. "
Aimla	1930. a. "	Koorküla	1928. a. "
Alatskivi	1928. a. "	Konguta	1933. a. "
Anija	1930. a. "	Kurista	1929. a. "
Erastvere	1930. a. "	Kärdla	1930. a. "
Haapsalu	1935. a. "	Kärevere	1930. a. "
Huuksi	1936. a. "	Käru	1929. a. "
Jäärja	1928. a. "	Kärstna	1934. a. "
Jöhvi	1931. a. "	Loodi	1929. a. "
Kabala	1930. a. "	Mõtsu	1930. a. "
Kaiavere	1929. a. "	Narva	1928. a. "
Kambja	1931. a. "	Orava	1933. a. "
Kangroselja	1930. a. "	Otepää	1932. a. "
Karjalasma	1928. a. "	Pagari	1928. a. "

Petseri	1931. a. (inkl.)	Sõmerpalu	1938. a. (inkl.)
Piirsalu	1932. a. „	Tartu	1933. a. „
Polli	1929. a. „	Tarvastu	1929. a. „
Porkuni	1929. a. „	Torma	1931. a. „
Purdi	1928. a. „	Triigi	1928. a. „
Purila	1928. a. „	Vaivara	1928. a. „
Puurmanni	1928. a. „	Varangu	1940. a. „
Põltsamaa	1928. a. „	V.-Antsla	1929. a. „
Rakke	1930. a. „	Vastseliina	1930. a. „
Roela	1929. a. „	Veriora	1930. a. „
Rooküla	1930. a. „	Vigala	1932. a. „
Rummu	1932. a. „	Viimsi	1930. a. „
Räpina	1934. a. „	Vihterpalu	1929. a. „
Sagadi	1928. a. „	Vääna	1930. a. „
Sangaste	1929. a. „	Võru	1929. a. „
Sullema	1928. a. „	Õisu	1928. a. „

Kokku on 1928. a. raidelangist alates ette raiutud 3020,12 tiinu okasmetsa, millest 248 tiinu võiks veel maha arvata Varangu metskonna tuulemurru likvideerimise arvele, nii et täiesti on asunikele ette raiutud 2772,12 tiinu.

Hinna järgi on asunikele antud 1920. — 1927. a. 1. aprillini metsamaterjale 1920. a. II poole taksihinnaga Mk. 311.228.490.— väärtuses. Maksvate taksihindade järgi oleks aga selle metsa väärtus olnud Mk. 679.619.623 ja kui nüüd veel oksjonitel juurde pakutud 0/0 0/0 arvesse võtta, oleks asunikele antud metsamaterjalide müügi (turu) hinnaks :

	juurde pakutud taksihinnale	müügihind
1921.—1924. a.	58,70 0/0	Mk. 495.331.694.—
1924./1925. a.	24,46 0/0	„ 155.815.572.—
1925./1926. a.	13,38 0/0	„ 160.679.330.—
1926./1927. a.	17,89 0/0	„ 118.625.709.—
kokku müügihind		Mk. 930.452.305.—
Asunikele antud 1920. a.		
II taksi hinna järgi . .		Mk. 311.228.490.—
Riik asunikele odavamalt andnud		Mk. 619.223.815.—

Kahjuks pole sellega veel etteraiumise küsimus lõpetatud. Niimelt on eestoodud arvestused tehtud normide juures — asunikule

16.48 k. s. ja väikekohapidajale 8 k. s. Kuid juba 1925. a. asunikkude kongressil nõudsid koosolijad ehitusmaterjalide normide tõstmist 10 ja 20 k. s. pääle. Siin aga tahtis tulises agaruses «midagi teha» ministeerium ja maksma panna hoopis kõrgemaid ehitusmaterjalide norme; arvati võivat töölistkohtadele lubada 16 k. s., ühe hobuse kohtadele 28 k. s. ja kahehobuse kohtadele 40 k. s.

Sääraselt koostatud kava silmitsedes tõuseb tahtmatult tunne, et kava kokkuseadja, arvatavasti mitte metsamees, on kas jonnakas võhik või ministeeriumi juhi käskude pime täitja, ilma et tal oleks vähematki taht asjasse süveneda. Mis jääks nende normide järgi toimides järele juba küllalt asunikele läbiraiutud metsadest?

Metsavalitsuse andmete järgi tuleks senini välja andmata 148.000 k. s. uute normidega lisaks 586.000 k. s., seega tuleks ehitusmaterjalina asunikele välja anda kokku 734.000 k. s. Teiste sõnadega, tuleks raiuda 73.400 ha okaspuumetsa, mis oleks 3.804,5 tiinulise okaspuu raidelangi juures 19 aasta okaspuu lank üle riigi.

Kainele vaatlejale — lihtsalt hullus, millisele otsusele tuli omal ajal avalik arvamusi.

Leides kindlat vastuseismist ka metsameeste perelt, loobus ministeerium sellest utoopilisest kavast ja määras uueks normiks siiski 10 ja 20 k. s. (põllutööministri otsus 30. VIII 1926. a.). Juba sellegi normi suurendamisega tuleb üle riigi 86.000 k. s. (20% suurendus 430.000 k.-süllale) ehitusmaterjale veel lisaks raiuda ja seisukord muutub Läänemaal katastroofiliseks. Sääl tuleks langette raiuda kuni 1954. aastani. Samuti muutub raskeks seisukord Adavere, Kaavere, Tartu, Kastre, Kärevere, Konguta, Sõmerpalu, Kärstna ja paljudes teistes metskondades.

Kuid metsa arvel antavaid soodustusi laiendatakse ikka ja ikka enam. Nii saavad Metsaseaduse § 251 alusel avaldatud «Põllutööministri juhtnõõrid põllutöökoolide varustamiseks kütte- ja ehituspuiega riigimetsist» järgi põllutöökoolid ehitus- ja küttematerjale tasuta. Küttematerjalide normiks on kuni 1 k. s. ahju, kuni 1½ k. s. iga pliidi kohta ja sauna jaoks eelmise 3 a. keskmise tegeliku tarviduse järgi. Kõrvalhoonete tarvis antakse materjale taksi hinnaga. (RT nr. 99/100 1925). Neid juhtnõõre laiendati (RT nr. 109 1927) ka põllutöökoolide majanduslikkudele ettevõtetele — neile antakse materjale taksi hinnaga.

Alles neil päevil pandi põllutööministri poolt Metsaseaduse §§ 197 ja 227 alusel maksma juhtnõõrid riigi renditalude ehitusmaterjalidega varustamise kohta. Senini olid asunikud kõikvõimsad metsaraiujad, kelle rahuldamise järgi võidi harilikele kodanikele metsamaterjale müüa, nüüd aga tuleb juurde uus klass hooldamise alla võetuid.

Uute põllutööministri juhtnõõride alusel müüakse ehitusmaterjale ainult (!) neile riigi renditalude pidajaile, kelle heina- ja karjamaametsast renditalu hoonete ehitamiseks või parandamiseks tarvisminevaid ehitusmaterjale ei leidu. Võrdseks heina- ja karjamaa metsale arvatakse talu korraldamisel renditalu piiresse jäänud katastrimets, millest tarvilise ehitusmaterjali saamiseks on eesõigus talupidajal.

Kõigil renditalu pidajail, kes soovivad saada ehitusmaterjale, tuleb esineda vastavate kirjalikkude sooviavaldistega metsaülematele iga aasta hiljemalt 1. juuniks, käesoleva metsamüügi hooajal aga hiljemalt 1. veebruariks 1928. a.

Tarvisminev ehitusmaterjalide hulk ja müügihind, samuti ka ühe või teise renditalupidaja eesõigus materjalide saamiseks määratakse kindlaks hiljemalt 1. augustiks iga aasta kokku kutsumine komisjonis, koosseisus: esimees — metsaülem liikmed — ringkonna valitseja ja vallanõukogu esindaja. Ehitusmaterjale arvestatakse müügi ajal maksva taksi hinnaga. Komisjon võib materjalide müüki tarvilikuks tunnistada kuni 12-kuulise järelmaksuga, arvates väljaveo loa andmise päevast. Ehitusmaterjalide ostjalt võetakse võlakohustus, mis on kindlustatud kahe käemehe allkirjaga. Ehitusmaterjalide edasimüügi korral nõutakse süüdlaselt kahekordne müügiaegne taksihind. Metsamaterjalide andmise korral peab metsaülem silmas pidama eeskätt riigimaadele asujate vajadusi, jättes renditalu pidajale igal juhtumisel eesõiguse ehitusmaterjali saamiseks renditalu piires asuvast katastrimetsast.

Sellega on metsa suhtes etteraiumised jälle kindlustatud!

Ja kuidas reageerivad asunikud ja rentnikud säärasele normide suurendamisele ja soodustustele? Leidub õigeid asunikke, kes tarvitavad saadud materjale ka uue kodukolde asutamiseks; kuid on ka palju neid, kes sellega spekulatsioonivad, materjale edasi müües. Kui asunikud tahaks hooneid ka teistest materjalidest püstitada,

mida aga lubatud suur ehitusnorm teha ei lase. Ei taha ju keegi antavast kingist ilma jääda ja teist abi loota ei ole. Nüüd ei jää säärasel asunikul muud üle, kui võtta ehitusnorm välja, müüa juudile maha ja siis osta teist ehitusmaterjali. Mööda minnes võib nimetada asjaolu, et Tapa, Tamsalu ja Kiltsi ümbruses töötab käesoleval talvel kuus lauatehast, kes töötavad päämiselt asunikelt saadud materjaliga (asuniku ehitusnormist ja metsast); samuti Mõniste-Taheva raioonis viis lauatehast. Kõige selle juures ei saa neid seadusest üleastujaid asunikke vastutusele võtta kriminaalkorras, vaid ainult tsiviilkorras, millega isegi soodustatakse seaduste rikumist (kohtuministri kiri 3. V 27., nr. 65).

Kokkuvõttes tuleb asunikkude ja rentnikkude ehitusmaterjalidega varustamisküsimust lugeda metsamajanduse suhtes negatiivseks, sest: 1) riik on kaotanud senini üle poole miljardi asunikkude alandatud taksi tõttu ja kaotab samavõrra edaspidi; 2) asunikkude varustamiseks on tulnud ja tuleb veel teostada etteraideid, millised paiskavad segi vähemagi metsamajapidamise; 3) asunikele ehituspuude nummerdamine ja väljaandmine nõuab metsa ametkonnalt iga aasta suurt tööd, mistõttu ametnikud oma ülesandeid metsamajanduse alal tihti täita ei suuda; 4) seesugune eesõigustatud olukord tekitab rahvas üldist teravust ja lihtsalt demoraliseerib inimesi seaduse austamises.

Metsamaade planeerimine. Kui nüüd meie asunduspolitika ehitusmaterjalide andmine on enam-vähem liikunud vajalikkuse tähe all, sest siin pannakse ikkagi üldnormid maksma kõigi uute asunikkude kohta, on metsamaade planeerimine arenenud lihtsalt demagoogiani. See planeerimine on senini kandnud kaunis subjektiivset iseloomu, kas kohapäälse ringkonna valitseja, metsaülema või ministri häätahtlikkuse tõttu. Eriti viimane on metsamaade planeerimise abil kogunud enesele poolehoidjaid ja kui maksev seadus ei lubanud enam mõnes variandis metsamaad planeerimiseks ära anda, võeti ette selle seaduse muutmise.

Ei pruugiks vist meelde tuletda, et Maaseaduse § 23. algtekst ütles kord selgesti: «Võõrandatud mõisade metsad ei tule mitte jagamisele, vaid jäävad riigi omanduseks». Lühidalt ja selgelt — mets ei ole planeerimiseks, ärajagamiseks, vaid tõsiselt riigi varanduseks.

Kuid uute asundustalude rajamisel tuli maamõõtjal «normaal-

talu» suuruse saavutamiseks tihtigi piirisiht metsast läbi ajada. Seaduslikult ei olnud see aga lubatud. Nii oli põllutööminister sunnitud 1922. a. esitama Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule Maaseaduse § 23. muutmise seaduse. Nimetatud seadus kandis nüüd järgmist kuju:

«Võõrandatud mõisade metsad ei tule mitte jagamisele, vaid jäävad riigi omaks.

Märkus 1. Põllutööministril on õigus jagamisele määrata:

- 1) metsamaid, mis põllumajandusliseks otstarbeks kõlbulised;
- 2) lahusolevaid metsatükke;

3) piiri õiendamiseks ja linnade ning alevite piiride laiendamiseks tarvilikke metsamaid.

Märkus 2. Kõlbulise metsamaa ümbermuutmine põllumajanduslikult kasutavaks maaks (märkus 1-se p. 1) on lubatud ainult sel tingimusel, et vastav arv tiinusid metsakultuuri alla võetaks, nii et üldine metsapind riigis selle läbi ei kahaneks.»

Eestoodud muutmise seadusega oli Põminil võimalus teostama hakata metsamaade planeerimist seaduse tähe all. Seejuures unustati aga märkus 2-se lõpposa — «nii et üldine metsapind selle läbi ei kahaneks», kõnelemata veel «vastava arvu tiinude metsakultuuri alla võtmisest». Metsavalitsuse andmel on märkus 2-se kohaselt kogutud andmeid ainult mõnesaja kuni 0,25 ha suuruste, üksikult seisvate kõlbmata maaosade kohta, mida ka ehk metsakultuuri alla võtta ei saa.

Kuid ka säärasel kujul ei rahuldanud § 23. põllutööministrit, taheti kaotada viimseid kitsendusi metsamaade planeerimise suhtes. Eriti teravalt tuli metsamaa planeerimise tuhin esile siis, kui põllutööministri mapi sai oma kaenla koondusrühma liider. Nüüd peeti kohe hädavajaliseks asundustalude pindala suurendamist metsa juurdelõigete kaudu, põhjendades üksikute kõlvikute vahekordadega. Kõigil juurdelõigete tahtjail oli siis karjamaast täielik puudus, sest neil olla kavatsus senist karjamaad kultiveerimise alla võtta. Naljatamisena tundub see kõik, aga kurbi tagajärgi on funda saadud palju.

Viimase krooni andis metsamaade planeerimisele äsja RT nr. 1 1927. a. avaldatud MS muutmise seaduse muutmise seadus. Säl avaldatud seadusega kustutati MS § 23. märkus 2-ne. Seega on põllutööministril «õigus jagamisele määrata» metsamaid igal pool ja igal kujul. Imestama paneb asjaolu, et Riigikogu otsustas

peaaegu ilma vaielusteta säärase suure küsimuse nii kergesti. Kas sääl Põmini poolt nii kaaluvaid argumente ette toodi, et Riigikogu leidis vajaliseks metsamaade planeerimise vabaks andmise, ei ole teada. Ainult fakt on see, et metsamaade karjamaaks planeerimiseks enam takistusi ei ole. Imekombel on esimene suvi nimetatud seaduse muutmisest saadik möödunud ilma suuremate planeerimisteta. Senini saadud andmete järgi on 50 metskonnas 1927. a. planeeritud 2.999,93 ha. Kas ei ole siin oma mõju hakanud avaldama avalik arvamine, mis on säärase suurejoonelise metsajagamise vastu?

Kuni käesoleva ajani on metsavalitsusele alluvaid maid planeeritud järgmiselt (vt. tabel).

Tabelist näeme, et absoluutset metsamaad on planeeritud kogusummas ümmarguselt 50.000 hektaari, ehkki see MS § 23. põhjal oli keelatud. Kõlbmata maade planeerimist on metsavalitsus alati pooldanud, sest viimasel on metsamaadki küllalt kuivatada ja kõlbmata maade kultiveerimisele ei saa nii pea mõelda. Üksikud talupidajad vajavad säärast kõlbmatut maa-alat kas või loomade karjatamiseks.

Samuti on enam-vähem vastuvõetav obrokimaade planeeri-

	Metsaga	Raies- tikke	Lagendikke, harvikuid	Kokku metsa- maad	Põldu	Heina- maad	Karja- maad	Sood ja traba	Muid maid	Kõik kokku
1920 —										
1923. a.	34.848,8	5.099,3	1.801,5	41.749,6	1.460,8	6.333,8	1.375,3	10.302,5	1.362,8	62.584,8
	liigitus	teadm.		1.083,5						1.083,5
1924. a.	622,9	200,4	43,7	867,0	643,7	691,9	300,6	1.511,6	81,9	4.096,7
1925. a.	3.489,4	394,0	231,4	4.114,8	411,4	908,7	198,6	3.958,4	273,6	9.865,5
1926. a.	1.382,0	327,3	99,4	1.808,7	276,0	467,5	132,3	2.035,9	137,0	4.857,4
Kokku	40.343,1	6.021,0	2.176,0	49.623,6	2.791,9	8.401,9	2.006,8	17.808,4	1.855,3	82.487,9
		+ 1.083,5								

1927. aasta jooksul planeeritud maade kohta on käesoleva ajani saadud andmed 50 metskonnast, kus maad planeeritud 2.999,93 hektaari.

mine, kui need ei asu väikeste osadena metsa sees. Kuid siin on juba vabade obrokimaade planeerimisest üle jõutud, koonduslaste rühma kuuluv Põmini juht on metsaammetnikkude palgamaid asunikele jaganud — metsavalitsuse energilistele protestidele vaatamata.

Ja edasi, mis mõistetakse lahusolevate metsatükkide all? Kui suureks tuleb määrata säärase metsatüki ülemmäär?

1927. a. lõpul end. Metsade Peavalitsuse poolt kogutud metskondade andmete järgi on meil lahusolevaid metsatükke:

1—20	ha	suurusi ^a	636	tükki	5.867,3	ha	pindalaga
21—40	„	„	333	„	9.505,8	„	„
41—60	„	„	260	„	12.898,3	„	„
61—80	„	„	180	„	12.128,3	„	„
81—100	„	„	148	„	13.300,7	„	„

Kokku: 1.557 tükki 53.700,4 ha pindalaga.

Nii on praeguse MS põhjal põllutööministril täielik õigus planeerida vähemalt eestoodud 53.700 ha metsamaad. Siin ehk piirab planeerimistuhinat «lahusolevate» metsatükkide kallal RT nr. 46 1927. a. avaldatud planeerimise juhtnööride § 10, milles on lubatud metsamaad planeerida kuni 50-hektaarilisis tükkes. Kuid kui hr-d ministrid juba MS § 23. vastu eksisid, siis võib sama oodata lihtsate tehniliste juhtnööridegi suhtes.

Kui nüüd asunik planeeritud metsamaad hariks enesele heina- või põllumaaks, poleks kellelgi midagi säärase planeerimise vastu, kuid karjamaaks muudetud metsamaa teeb kurvaks iga metsamehe südame. Metsamaa karjamaaks muutmine on rahvamajanduslikult kahjulik, sest karjamaa rent on madalam metsamaa rendist.

Meil on väga palju madalaid rohuseid valgelepa võsastikke, kinnikasvanud heinamaid jne., mida oleks palju kergem kultiveerida kui puht metsamaad, kännustikke ja noori kasvujõulisi kultuure. Nii on kõlbmatuid maid hilisemate veneaegsete andmete järgi end. Eesti kubermangus 246.400 ha ja Põhja-Liivimaa 4 kreisis 313.500 ha. Samuti ebanormaalne on põllu-, heina- ja karjamaa, ühe sõnaga — kõlvikute vahekord. Samade andmete järgi oli Põhja-Eestis:

	mõisadel	taludel ja kirikuil
põldu	183.700 ha	169.400 ha
heinamaad	256.300 „	289.300 „
karjamaad	163.900 „	196.900 „

Lõuna-Eestis:

põldu	190.721 „	367.418 „
heinamaad	141.701 „	231.820 „
karjamaad	77.595 „	187.245 „

Mis sellest arvudereast eeskätt silma paistab, on anormaalne vahekord põllumaal ühelt poolt ja rohumail teiselt poolt. Põllupind on liiga väike võrreldes teistega, sest põllumajanduse praktika järgi tuleks meie oludes 10 ha põllu kohta 5 ha kultuurheinamaid ja 2 ha kultuurkarjamaad. Eestoodud arvudes on aga kõlvikute vahekord hoopis ümberpöördu.

Kas ei ole tarvilik meie põllumajanduse juhtidel hakata siin kindla käega parandusi looma, mitte aga pimedast peast metsamaid planeerida?

Sellega ei arvesta meie praegused agraripolitika juhid ja metsa vastu on tekkinud isegi teatav subjektiivne vaenlus, mis ühele riigijuhile võiks küll vähe auks olla. Eriti teravalt väljendus see viha käesoleva aasta I poolel iseseisva Metsade Peavalitsuse ärakaotamises ja metsavalitsuse Maakorralduse ja Riigimaade Valitsuse taha asetamisega.

Kuid metsamaade planeerimisega ei ole nende suhted metsavalitsusega veel lõppenud sellel maal kasvava metsa tõttu.

Metsa suhtes tuleb vahet teha renditalude ja asundustalude vahel.

Renditalu mets hinnatakse MTM §§ 95. ja 96. I põhjal 1924. a. Riigi Teatajas nr. 51/52 ja nr. 90/91 avaldatud «maaseadusega võõrandatud maal asuvate renditalude rendi vahekorra uuendamiseks antud Põmini juhtnõrde ning nende §§ täienduse (30. nov. 1926. a.) nr. 8751» alusel. Nimetatud seaduse ja juhtnõrde järgi müüakse renditalu krundil kasvav mets taksihinnaga kohapidajale pärisomanduseks, kusjuures 40 a. või rohkem vahetpidamata koha kasustajale heina- või karjamaamets maakonna komisjoni või Põmini poolt pääle planeerimise kinnitust kohe vabaks antakse. Koha kasustamisel alla 40 a. arvatakse iga kasustatud aasta kohta $\frac{1}{40}$ metsa taksihinnast maha. Renditalu piires asuv katastrimets ja tasumisele

kuuluv heina- või karjamaamets tulevad hindamisele MTM-es ettenähtud üldiste asundustalude metsa hindamise reeglite põhjal järgmiste eranditega: a) ehituspuid eraldatakse asunikele MTM § 95. alusel ainult katastrimetsast; b) heina- ja karjamaal kasvavad mitte metsa iseloomuga üksikud puud jäävad hindamata (RT nr. 51/52 1924. a. § 2. märkus 1.); c) heina- ja karjamaametsa hindamine sünnib renditalu piirides katastrimetsa hindamisest lahus; d) 7 k. s puumassi arvatakse hinnata kohapidaja omanduseks.

Paljudel juhtumel on aga katastrimetsa eraldamine karja- ja heinamaametsast looduses puuduvate märkide järgi võimatu. Siin tuleb säärasel korral metsaülemal võimaluse korral piirimärkidega eraldada katastrimetsa 30. nov. 1926. a. nr. 8751 all avaldatud Põmini juhtnõõride § 5. 1. märkuse põhjal. Katastrimetsa eraldamise kui ka eraldamatuse kohta teeb metsaülem vastava märkuse hindamislehele.

On aga renditalu planeerimisel talu küljest eraldatud heina- ja karjamaametsa ja liidetud teiste kruntide või riigimetsa külge ja renditaludele aga selle asemel riigi metsa juurde planeeritud, siis tuleb metsaülemal eraldi hinnata: a) äraläinud heina- ja karjamaamets, b) juurdeantud riigimets, seejuures ära näidates, milline osa kuulub viimase väärtusest ära võetud heina- ja karjamaametsa asemele andmiseks.

Asundustalude metsa hindamine on metsaülemale kergem. Siin kuuluvad MTM §§ 94—99 (RT nr. 5/6 ja nr. 154 1925. a. ning nr. 106 1927. a.) põhjal kõik asundustalu piires kasvavad puud (ka puisteedel ja parkides) hindamisele, kui nende kohtade metsa ostu-müügi lepingud ei ole sõlmitud enne 8. okt. 1926. a. Parkides ja puisteedel kasvavaid puid hinnatakse küttepuidu hinna järgi.

Kuni asundustaludel kasvavate puude hindamiseni võivad talude pidajad, kes kasustavad neid maakohti MS § 15. p. a põhjal, tarvitada nende kruntidesse planeeritud puid oma majapidamiseks tasuta järgmiselt:

- 1) igasuguseid puid kuni 4 tollini kännumõõdust,
- 2) pajasid, toomingaid, valgeleppi, pihlakaid, sarapuid ja kadakaid igasuguses jämeduses,
- 3) kohaliku metsniku poolt registreeritud ja krundi kasustajale kätte näidatud tuulemurdu järgmistes normides iga aasta kohta: a) kütteks puid kuni 3 ja tarbepuid kuni $1\frac{1}{2}$ k. sülda,

- b) ehitiste jooksvaks remondiks kuni 10 puud,
- c) aedade tegemiseks kuni 100 latti ja 200 teivast.

Tuulemurrust, mis ulatub üle eestoodud vabaks antava normi, müüakse ehitusmaterjaliks kõlblikud puud asunikele ehitusmaterjali normi arvel Põmini määruse alusel 22. septembrist, RT nr. 151/152, ja 18. märtsist 1924, RT nr. 43, kuna küttepuud müüakse kohalikele elanikele harilikus korras. Selle juures on krundipidajal eesõigus tema krundilt müüdavate materjalide ostmiseks. Müük sünnib taksi hinnaga.

Päale hindamist saadab metsaülem hindamistabelid ringkonna valitsejale, kes sõlmib kohapidajaga metsa ostu-müügi lepingu. Enne aga teatab metsaülem kohapidajale metsa hinna, mille suuruse vastu viimasel on õigus esitada 30 päeva jooksul vastulauset. Seda õigust kasustatakse isegi väga ohtrasti, sest protesti korral on metsaülem kohustatud metsa uuesti hindama ja mõni % hinnast võetakse Põminis ikkagi maha. Millist mitmekordset tööd ja ajaraiskamist toob see kõik metsaülemale! Hinnatud mets müüakse asunikule taksihinnaga, kusjuures iga kasustatud aasta eest maha arvatakse $\frac{1}{40}$ metsa hinnast. Esialgu tuleb tasuda $\frac{1}{20}$ metsa hinnast, kuna ülejäänud summa tuleb tasumisele 36 a. jooksul (RT nr. 106 1927. a.).

Seega tuleb metsaülemal planeeritud metsamaa metsa hindamise suhtes silmas pidada järgmisi metsa eri liike ja koostada eraldi hindamislehti:

- 1) Asundustalu planeerimisel koha külge aetud:
 - a) pargimets, b) heinamaamets, c) karjamaamets.

Pargimets hinnatakse küttepuu ja heina- ning karjamaamets hariliku taksihinnaga.

- 2) Asundustalu juurdelõikemets, s. t. metsamaa, mis päale talu planeerimist temale juurde antud. Juurdelõikel kasvava metsa realiseerib harilikult metsavalitsus ise.

- 3) Ostutalu juurdelõikemets.

- 4) Renditalu planeerimisel koha külge aetud:

- a) katastrimets; b) heinamaamets; c) karjamaamets.

- 5) Renditalu planeerimisel koha küljest eraldatud:

- a) katastrimets; b) heinamaamets; c) karjamaamets.

- 6) Renditalu-koha küljest eraldatud heina- ja karjamaa metsa väärtus (taksihinna järgi) on:

- a) suurem, kui vastuantud maal kasvava metsa väärtus.

Sellel juhul kuulub kõik vastuantud maa-alal kasvav mets krundipidajale äramüümiseks RT nr. 51/52 1924. a. avaldatud seaduse nr. 16. § 2. alusel ja mingisugust ehitispuude eraldamist sääl MTM § 95. I korras metsailem ette võtta ei või.

b) väiksem, kui vastu antud maal kasvava metsa väärtus. Sellel juhul omab krundi kasustaja ainult osalise õiguse vastuantud metsa üle ja metsailemal tuleb nimetatud metsast eraldada niisugune osa, mis vastab taksi hinna poolest äraaetud metsa taksi hinnale. See vastukaaluks arvatud osa kuulub 1924. a. RT nr. 51/52 alusel krundipidajale müümiseks. Ülejäänud vastuantud metsast eraldatakse asunikele ehitispuud 8" jämedusest alates ja ta kuulub kasustamisele MTM-es ette nähtud korras. Seda ülejäänud osa hinnatakse ja näidatakse hindamislehel kui katastrimetsa.

7) Renditalude metsa hindamisel tuleb eraldada muust metsast ja hindamata jätta:

a) mets, mis maakonna komisjoni või põllutööministri poolt on otsustatud tasuta vabaks anda;

b) heina- ja karjamaal kasvavad mitte metsaiseloomuga üksikud puud (puistud täiusega alla 0,3 ja puudesalgad pinnasuurusega alla 0,10 ha).

8) Samuti eraldatakse ja jäetakse hindamata või arvesse võtmata asundus- ja renditaludel:

a) mets, mis enne 8. okt. 1926. a. on vastava aktiga kohapidajale juurimiseks vabaks antud;

b) 7 kantsülla puumassi väärtus, milline tuleb välja arvata hindamise tabelis näidatud krundi metsa keskmise hinna järgi.

Millist lõpmatut tööd tuleb metsailemail siin teha, enne kui kõik asundus- ja renditalud lõplikult eraomanduseks on müüdnud. Seejuures tuleb umbes 75 % proteste uuesti ümber hinnata.

Ära nähes nimetatud tööde suurust ja soovides kiirendada asunikude ja riigirentnikkude kruntidel kasvava metsa hindamist, esines metsavalitsus Põminis lisakrediidi nõudmisega. Kuid hr. põllutööminister, pidades seesugust metsahindamist ähtsamaks kui metsa kuivatamist, määras riigikassa nõusolekul hüdrotehnilist krediiti § 66-a alt langiajamise krediidi § 66-b alla Mk. 1.900.000.— Nimetatud summa arvel saadeti välja käesoleval suvel 20 hindamissalka, kelle töö tulemused veel teadmata. Neil salkadel ja metsaametnikel tuleb hinnata umbes

200.000 ha karja- ja heinamaametsi, mis nõuab võrdlemisi suurt pingutust.

Kuid metsasaajad pole veel senise jagamiskorraga rahul ja pääle ehitusmaterjalide normide suurendamist nõudis asunikude kongress 1925. a. veel asundustaludele, kus küttematerjal täiesti puudub, vähemalt 1 ha metsa- või turbamaa juurdeplaneerimist. Nagu eelmiselgi juhul ilmus Põmini juhtidelt 1926. a. lõpul seaduseelnõu, milles ei lepitud ainult 1 ha turba- või metsamaa juurdeandmisega, kuid milline õigustaks Põmini andma 1—3 ha metsa juurdelõigetena asundustaludele, kus omal maal leidub vähem kui 20 k. sülda puumassi. Nimetatud 1—3 ha metsa oleks määratud asundustalule ehitus-, tarbe- ja küttepuudega varustamise otstarbeks. Pääle metsa oleks seaduseelnõu järgi võinud neile majapidamistele, kus turbamaad alla 2 ha, ka küttematerjaliga varustamiseks turbamaad anda.

Oli arusaadav, et metsavalitsusele, kes juba ehitusnormide suurendamise puhul osutas suurt vastuseisu, esitatud «metsajagamise eelnõu» üldse ei näidatud. Esimese teate esitatud seaduseelnõust lugesid metsavalitsuse juhid ajalehist. Nende ajalehtede teadete järgi oleks esialgu tulnud planeerimisele ainult 10.000 ha metsa, milline asjaolu ka omalt poolt kaasa aitaks administratsiooni koondamisele.

Kuid seaduseelnõu kaitsjad maakomisjonis arvestasid juba 40.000 ha metsa planeerimisega. Edasi arvestab põllutööminister hr. K. 8% üldmetsapindala planeerimisega. Huvitavad on ta andmed meie metsade üldpinna suhtes: 1) et näidata vähem metsa planeerimisele kuuluvaks, on seaduseelnõu esitamisel meie metsamaa üldpind umbes 800.000 ha; 2) kui oli tarvis «ebatootvate maade» seaduseelnõu, näidata, et meil on metsa tagavara, siis on metsa üldpind 900.000 ha; 3) kui oli Riigikogus arupärimine meie metsapolitika üle, seletas härra minister rkl. Asti kõne puhul, et metsamaid on Eestis umbes 950.000 ha, mille aastane juurdekasv 0,75 k. s. aastas pro hektaar! —

Võttes arvesse hr. K. enese andmeid, tuleks tema arvestuse järgi metsajagamise seadusega ümmarguselt planeerida 76.000 ha.

Hr. dots. O. Daniel'i arvamuse järgi võiks tulla säärasel juhul planeerimisele vähemalt 80.000 ha ja prof. A. Mathiesen'i järgi 100.000 ha, kusjuures see arv võib seaduse teostamisel veel suurenda.

Nii oli esitatud seaduseelnõu siiski «metsajagamise seadus», alates häbelikult 10.000 ha ja lõpetades oma 100.000 ha õige palega.

Et aga see eelnõu igalt poolt lihtsalt pilke alla võeti, on ta pandud esialgu koondusrühma lauale kalevi alla paremaid aegu ootama.

Ei olnud veel unustatud esimene lahing, kui asunikude leerist tuldi uue seaduseelnõuga metsa kallale. Uue seaduse eelnõu kõlav päälkiri näitas «ebatootvate maade ja metsata raiestikkude» planeerimist kultiveerimise otstarbel. Selle seaduse järgi oleks põllutöoministril õigus määrata planeerimisele mittemetsakasvatajat ebatootvat maad, metsata lagendikke ja raiestikke.

Loomulikult võib seda «ebatootvuse» mõistet väga laiaks venitada ja kui maapind on metsa suhtes ebatootev, kuidas võib ta siis põllumajanduses kohe «tootvaks» muutuda? Samuti muutub saja aasta jooksul peaaegu kogu metsapind kord raiestikuks, mida oleks siis õigus eesnimetatud seaduseelnõu järgi planeerimisele määrata?

Kuid seegi seaduseelnõu maeti kuhugi kõrvale.

Üldiselt peab tähendama, et koonduslaste rühma poolt piiratakse metsa täiesti järjekindlalt ja ettekavatsetud plaani järgi. Senini on metsa õnneks need esitatud seaduseelnõud olnud liiga nõrgalt ja läbipaistvalt põhjendatud, nii et Riigikogu jättis need vastu võtmata. Kuid kui asunikude leeris metsa säärases tempos edasi atakeeritakse, võib mõnigi läbilipsanud seaduseelnõu metsale väga kurvalt lõppeda. Seepärast peaksid metsamehed alati tähelepanelikud olema.

Kokkuvõttes võib metsamaade planeerimise kohta öelda järgmist:

1) Metsamaade planeerimisega on riik kaotanud hulga metsakasvatajat maad, milline on muutunud pikemaks ajaks karjamaaks.

Et asundus- ja renditalude kruntidel kasvav mets on suuremalt jaolt alles hindamata, ei ole võimalik tuua planeeritud metsa väärtust.

2) Metsamaade planeerimisega ühel ajal on raske teostada korrapärast metsamajandust. Planeerimisega muudeti esiteks metsa pindala ja teiseks — planeeriti harilikult metsal tuulekaitse riba, mistõttu metsad on palju kannatanud tuultehädaohu all. (Näit. Huuksi, Rava ja Varangu metskonnad, kus tuulemurru likvideerimiseks on tulnud kuni 1940. a. raidelank ette raiuda).

3) Planeeritud maadel kasvava metsa ja puude hindamine annab metsaülemale suurt erakorralist tööd ja takistab neid oma otsekoheste ülesannete täitmisel.

Selle juures tuleb meeles pidada, et 1) metsamaade planeerimist on toimetatud ilma süsteemita, tihti Põmini juhi subjektiivse maitse ja soovi järgi; 2) metsamaade plaaneerimist on toimetatud seadusevastaselt (MS § 23); 3) metsamaade planeerimine võib praeguste Põmini juhtide ajal MS § 23. viimasel kujul metsale saatuslikuks saada.

Üldkokkuvõttes on metsamaade planeerimine eestoodu põhjal metsale kahjulik ja võib ka riigile suuri kahjusid tuua. Võivad tulla ajad, kus riik hakkab maad metsa alla tagasi osima, võõrandama jne., nagu seda Lääne-Euroopa praegu teeb. Tuletagem meelde ka endisi metsarikkaid maid Lõuna-Euroopas ja Väike-Aasias...

Karjatamine riigimetsas. Eespool nägime, millist mõju avaldavad metsamajandusele asunikude ehitusmaterjaliga varustamine ja metsamaade planeerimisega kaasas käivad hädad. Kuid veel kolmas raskus on langenud meie agraarreformi läbi metsamajanduse õlgadele. See on karjatamine riigimetsas.

On tõsiasi, et asunikude krundid on väikesed ja asumise tõttu puudub esialgu sääl igasugune intensiivne majapidamine. Teame samuti, et piimakari annab meie põllumehele võrreldes suure osa tema tuludest, nii et ka uus asunik oli tahes-tahtmata sunnitud rohkem kariloomi pidama. Kuid karjamaast oli puudus ja pilgud pöörati lähema riigimetsa poole. Kõige sellega arvestas ka metsavalitsus ja end. Metsade Peavalitsus soovitas oma ringkirjades võimaldada rahvale loomade karjatamist riigi metsas, kus seda metsamajanduslikud huvid vähegi lubavad. Karjatamist lubati selle tõttu metsas, mis oli vähemalt 15 a. vana, arvates 1 kariloomale 1 tiin karjamaad. Soovitavaks karjatamist ei peetud ja metsaülemad katsusid seetõttu seda võimalikult piirata liivasel või liiga märjal ja kraavitud pinnal. Kraavide kinnitallamise vastu võitlemiseks asutati omal ajal isegi eri kraavitusfond, millest kaeti kraavide puhastuskulud.

Kuid et asunikud ei ole iialgi millegagi rahul ja nõuavad järjest rohkem, tuli ka varsti karjatamisega metsaülemail kokkupõrkeid asunikega. Viimased nõudsid järjest suuremaid metsaalasid ja isegi raiestikke endile karjamaaks, mida aga tõsine metsamees lubada ei võinud.

Siin tulid jälle meie praegused Põmini juhid asunikkudele appi ja esitasid 1926. a. suvel Riigikogule karjatamise seaduse eel-

nõu. Nimetatud eelnõu järgi lahendaks karjatamisse puutuvaid küsimusi, määraks raiestikkude edaspidist kasustamist, kas metsana, kultuurmaana või karjamaana, kohapäälne komisjon, milline koosneks metsaülemast, metsnikust, asunikkude või riigirentnikkude esindajast, väikemaa- või maata loomapidajate esindajast ja karjapidamise nõuandjast. Kohapääl tekkinud lahkarvamusi lahendaks juba kõrgem komisjon, kuhu kuuluksid Metsade Peavalitsuse, Põllumajanduse Peavalitsuse ja Asunikkude ja Riigirentnikkude Liidu esindajad. Siin oli jällegi talitatud sihikindlalt nii, et metsaametnikud oleksid kõrvaldatud ja jäme ots jääks karjapidajaile.

Kuid seegi seadus ei läinud läbi ja Põmini juhtidel tuli leida uusi teid metsa kallale pääsmiseks.

Aluseks leitiigi ministeeriumide korraldusseaduse § 619, lisa, §§ 6 ja 9, mille põhjal põllutöoministri poolt avaldati RT nr. 42 1927. a. juhtnõõrid riigimetsades karjatamiseks.

Nende juhtnõõride järgi antakse karjatamispiletid välja kõikide riigimetsade pääle, välja arvatud maad, mis arvatud karjatamise keelu alla. Karjatamise keelu alla arvatavate riigi metsamaade nimikirja «kavad» seab kokku metsaülem, teatab neist vastavaile vallavalitsustele ja esitab need kinnitamiseks komisjonile, mis koosneb ringkonna metsarevidendist kui esimehest, riigimaade ülemast ja vastava vallavalitsuse selleks valitud esindajast. Viimase mitteilmumine ei takista kava läbivaatamist. Kui komisjoni esimees ei ole nõus komisjoni otsusega, kuulub kava vaieldava osa lõplik kinnitamine kõrgemale komisjonile, milline koosneb Riigimetsade Valitsuse direktorist kui esimehest, Riigimaade Valitsuse ja Põllumajanduse Peavalitsuse esindajaist. Selle viimase komisjoni koosolekuist karjatamise keelu alla kuuluvate kohtade kindlaksmääramise aluste ja karjatamise üldtingimuste küsimuste läbivaatamiseks kutsutakse sõnaõigusega osa võtma Asunikkude ja Riigirentnikkude Liidu ning Põllumeeste Keskseksi esindajad.

Sellega on käesolevad juhtnõõrid koostatud Riigikogule esitatud karjatamisseaduse eelnõu järgi ja et see eelnõu läbi ei läinud, siis on samad põhimõtted maksmata pandud teisel kujul.

Pääsihiks on nende juhtnõõride järgi see, et metsaülemeid karjatamisse puutuvate küsimuste otsustamisest võimalikult eemale jätta ja ka komisjoni esimees — metsarevident jääb loomulikult vähemusse. Üks on liigse karjatamise piiraja, kuna teised kaks

liiget võtavad asju vastupidiselt. Nad on ju karjaomanikud ja mis läheb neile mets korda. Seega on meie metsad antud teistel aladel töötavate ja teotsevate isikute meelevalle alla, kes siis ka tulevatele põlvedele kasvava metsa väärtuse tõstmiseks palju vististi kaasa ei aita.

Nagu eestoodust näha, ei arvesta meie praegused Põmini juhid kunagi metstateadlaste arvamistega, vaid peavad endid niivõrt üliinimesteks, et võivad iga metsateadusse puutuvat küsimust ise otsustada ja metstateadlaste väidete kohta omapäraseid selusi anda. Veel imelikumana paistab asjaolu, et metsa puutuvate seaduseelnõude või juhtnõuete kohta leiab metsavalitsus esimesi andmeid ikka ajalehist!

Need härrad Põmini eesotsas ei küsi sellest, et kõik kultuurriigid, kus metsandus on enam-vähem arenenud, eitavad karjatamist ja lubavad seda ainult ajutiselt valju järelevalve all, lubavad ajutise hädaabinõuna. Metsateadlased ei eita absoluutselt karjatamist. Kuid et karjatamine teeb metsale kahju, selle juures ei kahtle pea ükski arusaaja inimene, kes oskab metsi vähegi tähelepanelikumalt vaadelda.

Karjatamise küsimuse üle on alati palju vaieldud, nii et selle hüvede-pahede pikemat kirjeldist ei ole tarvis siinkohal tuua. Võib ainult meelde tuletada, et meie karjamaametsade suurem osa ja ka metsades, kus palju on karjatatud, on 30—40. a. kuused juba vigased ja seest mädad, kuna ladvad isegi kuni 70-a. puude juures näitavad noores eas karjatamisega saadud vigastuste tagajärgi.

Meie metsavalitsuski ei ole karjatamist kunagi võtnud absoluutselt keelatuks, ta on selles asjas rahvale vastu tulnud, kus vähegi võimalik.

Karjatamist on katsutud küll aasta-aastalt vähendada kui ebanormaalselt asjaolu, aga see läks võrdlemisi vähesel määral korda.

Metsavalitsuse andmeil on riigimetsades karjatatud :

	Sarv- loomi	Hobu- seid	Mulli- kaid	Lambaid	Kokku
1922. a.	26.052	1.730	2.942	26.975	57.699
1923. a.	27.553	2.117	2.633	27.182	59.485
1924. a.	26.748	2.151	2.632	22.483	54.014
1925. a.	26.290	1.592	2.223	22.204	52.309
1926. a.	25.622	374	2.644	17.820	46.360

1919., 1920. ja 1921. a. kohta ei ole andmeid kohtadelt kogutud ja 1927. a. andmed on veel kokku võtmata.

Tulu on karjatamisest järgmiselt saadud:

	1918. a.	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.
Mk.	—	59.965.—	1.422.758.—	2.944.788.—	6.483.720.—
	1923. a.	1924. a.	1925. a.	1926. a.	1926. a.
				I, II, III	IV—1927. a. IV
Mk.	7.243.212.—	7.265.451.—	6.571.467.—	35.275.—	5.657.078.—
kokku on riik karjatamisest tulu saanud					Mk. 37.683.714.—

Kuid igal asjal on siiski oma piirid, millest üle ei tohiks astuda. Oli ju hiljuti metsavalitsuse eesotsas meie ülikooli metsateaduse lugupeetud õppejõud, kellel oleks pidanud olema igal tingimusel kaasa rääkida tõsine sõna karjatamise suhtes, kuid Põmini juhid katsusid ikka metsavalitsuse arvamisest mööda põigelda...

Kui kaugele viib meid niisugune pimesikumäng metsamajandusega?

Kokkuvõetult mõjub meie maareformiga kaasaskäiv karjatamine riigimetsades metsamajandusele negatiivselt järgmistel põhjustel:

1) Riigimetsas karjatamise küsimuste otsustamine ja selleks võimaluste leidmine on antud karjatamisest tulu saajate isikute kätte, kuna metsaülemalt selle kohta üldse arvamist ei küsita. Arusaadavalt lahendatakse küsimused ka metsavalitsuse protesteerimisele vaatamata häälteenamusega metsa kahjuks.

2) Kus asundustalusid rohkem, sääli riigimetsa vähem ja viimasel tuleb palju kariloomi toita. Sellega käib aga kaasas liigne karjatamine, milline asjaolu metsamajandust osaliselt halvab. Karjamaa puudusel tuleb isegi lagendikke ja raiesikke paariks aastaks karjatamiseks vabaks anda.

3) Liigse karjatamisega või keelatud kohal ja ajal karjatamisega muutub metsa väärtus halvemaks, millist parandust meie oma järeleulijail ei ole õigustatud jätta isegi oma uute kohtade rajamisega ennast vabandades.

4) Et asunikudele ja riigirentnikkudele võimaldatakse riigimetsas karjatamist, jääb nende maaparandamise hool ja intensiivsus tunduvalt vähemaks. Milleks võtta ette kulukaid kultuurkarjamaade muretsemisi, kui riigimetsas karjatamine on mitu korda lihtsam ja

odavam? Kuid säärane asuniku mõtlemis- ja teguviis on riiklikule majanduselule kahjulik.

Keskasutise ümberkorraldamine. Nagu juba eespool on tähendatud, oli Põmini juhil iseseisva metsavalitsusega igas üldkäsiteldud küsimuses kibedaid kokkupõrkeid. Seetõttu peeti tarvilikuks endise Metsade Peavalitsuse kaotamist ja selle liitmist maakorralduse külge. Käesoleva aasta 1. veebruariks tehti seda — liideti Metsade Peavalitsus ja Maakorralduse Peavalitsus üheks Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuseks. Selle uue peavalitsuse alla kuuluvad 4 valitsust: 1) maakorralduse, 2) riigimaade ja 3) riigimetsade valitsus ja 4) adm.-majand. osakond. Uuesti asutatud peavalitsuse eesotsas seisab peadirektor, kuna valitsusi juhivad 3 direktorit.

Selle koondamisega hävitati metsavalitsuse iseseisvus ja ta paigutati maakorralduse ja maadevalitsuse taha viimasele kohale. Võib julgesti öelda, et tegelikult on tahetud n. n. «metsavalitsuse iseseisvat pesa» lihtsalt likvideerida selleks, et saaks rahulikumalt opereerida metsa kallal. Riigimetsade Valitsus jäi hoopis kõrvale, kui peavalitsus või naabervalitsus andis oma instruksioone metsaülemale. Samuti on lugu tegelikkude planeerimistöde läbiviimisega, mida metsavalitsusele lõpuks ei teatatagi enam. Uue Peavalitsuse suund pööras kohe end. maakorralduse ja maadevalitsuse poole, lugedes nende töid ja ülesandeid tähtsamaks kui metsavalitsuse omi. Seda tõendavad nii mõnedki ringkirjad ja juhtnöörid, kui neid lähemalt vaadelda.

Sääraselt koondatud Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektori poolt on 18. juun. 1927. a. nr. 24 all saadetud ringkiri metsaülemale ja ära kiri metsarevidentidele ja riigimaadeülemale. Selle ringkirja sisu ja stiil on sedavõrt huvitavad, et on põhjust siin seda täielikult tuua. Sisu on järgmine:

«E. V. Põllutööstusministeerium. 18. juunil 1927. a. Nr. 24. Tallinnas, Vismari tän. Nr. 7. Ringkirjalikult. Metsaülematele. Ära kiri metsarevidentidele ja riigimaade ülematele.

Praegu on käsil maaseadusega võõrandatud maadel asuvate majapidamiste ja kogukonnaasutuste- ja erarendimaade seaduse alusel eraldatavate väikemaapidamiste lõpulik korraldamine. Paljud neist majapidamistest on muutunud olukorras (? autor) elujõuetuks jäänud, sest et mõisad, mis paljudele praeguste riigi maapidajatele töökohtadeks olid, on jaotatud, kuna masinate tarvitusele võtmise

tagajärjel on ka talumajapidamistes palgaliste tööjõu tarvidus vähenenud. Et neile maapidajale kuigi rahuldavat äraelamist võimaldada, on sageli tarvis nende maapidamist suurendada (anna metsa juurde! Autor). Teiselt poolt on aga üldiselt teada, et meil palju maata maaelanikke on, maatöölise näol. Neile on tarvis ka elamise ja perekonna asutamise võimalused luua, sest vastasel korral lähevad need meie rahvale kaduma (väljaränd) ehk paremal korral suurendavad linnade ja alevite töötatöölise hulka. On tarvis uusi asunduskrunte asutada. (Autori sõrendus.) Ainsamaks maa reserviks, mida ültähendatud ülesannete teostamiseks ära võib kasutada, on riigimaatagavara. Endiste mõisade põllud on suuremalt jaolt juba välja antud, järele on jäänud piiratud arvul tagavara heina- ja karjamaid ning riigisood ja metsad (autori sõrendus — otsekohe öeldud, et teisi maid vähe järele jäänud, aga riigimetsi küllalt!). Suuremal arvul juhtumistest võib maatarvidused rahuldatud saada tagavara heina-, karja- ja ülesharimiseks kõlbulikkudest soomaadest, kuid sageli ei ole mingit teist võimalust maapidamiste täiendamiseks, niisama asunduskruntide loomiseks, kui metsamaade planeerimine, teadagi tingimuse juures, kui need kõlbulikud ja soodsad põllumajanduslikuks maaks, s.o. põllu- või heinamaaks muutmiseks. (Milleks need ilusad sõnad, kui Põmini juhid tegelikult otsustavad juurdelõikeid põhimõttel — metsakasvatamiseks ei kõlba, aga põllumaaks kõlbab — ära anda. Autor).

Käesoleval aastal maksmapandud riigimaade planeerimise tehnilised juhtnõõrid (R. T. Nr. 46) määravad üldpõhimõtted, mis meie maakorralduse aluseks peavad olema. (Kuid tegelik elu näitab teisiti ja «üldpõhimõtted» jäävad paberile. Autor). Need tohiks selged olla ka vähikule (sic! Autor), kui ta neid tähelepanelikult loeb. Kuid on juba nüüd ilmsiks tulnud üksikuid juhtumisi, mis näitavad, et üksikud kohapäälised ametnikud neid põhimõtteid omaks ja isegi kaalumisele ei ole võtnud. (Vaene metsaülem, kes sa alati oled asuniku silmis kurjategija, oled ka oma ülemuse silmis hullem kui vähik. Autor).

Peavalitsus juhib seega metsaülemate tähelepanu planeerimise tehnilistes juhtnõõrides äratähendatud põhimõtete peale ja paneb ette kõigiti abiks olla Riigimaade ülematele nende ülesannete täitmisel maakorralduse ja metsamaade planeerimise võimalusi läbi kaaluda igal

üksikul juhtumisel koos maakorraldajaga (autori sõrendus), aga mitte mingil tingimisel piirduda sarnase seletusega, nagu oleks metsavalitsus põhimõttelikult igasuguse metsamaa planeerimise vastu, missuguseid vastuseid on paraku mõne metsaülema poolt korraldajale antud. (Aga kas on kõrgem ülemus kunagi ka seletanud, et maakorraldajad metsaülematele on lubanud metsi üldse ära planeerida, et metsaülemad on omal kulul toime pandud söömingute ja joomingutega pehmendanud maakorraldajate südameid metsa suhtes, paraku sellest vaikib ülemus. Autor.)

Peale selle peab Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus eeltoodud põhimõtteid silmas pidades otstarbekohaseks, et metsaülemad vastavate metsarevidentide kaudu saadaksid riigimaade ülematele andmed nende metsatükkide kohta, mis planeerimise tehniliste juhtnööride §§ 9, 10 ja 11 alusel võiks ära planeerida, kui need põllumajanduslikuks maaks muutmiseks kõlbulikud, sealjuures aga eriti silmas pidada § 11 nõudeid. (Tähendab, metsaülem peab metsamaid pakkuma planeerimiseks? — Autor.)

Ärakiirjad niisugustest andmetest tulevad saata Riigimetsade valitsusele.» (Mis teeb metsavalitsus veel nende andmete ärakirjaga, kui metsaülema poolt on maa juba planeerimiseks antud? — Autor.)

Mis muljega ja enesetundega peab võhikuks peetud metsaülem seda kõike lugema ja on arusaadav, et metsamaade planeerimise vastu võitlemise pääle heidetakse käega.

Kõik need seaduses ette nähtud «kõlbulik põllumajanduslikuks maaks, metsamajandusliselt tähtsuseta, tüüpiline ainult metsa kasvatamiseks kõlbulik, kuivad, õhukese huumuse kihiga jne.» on seda-võrt laialdase mõistega, et küsimuse otsustamine omandab tahes-tahmata subjektiivse iseloomu. Samuti on eestoodud ringkirjas näidatud riigimaade planeerimise tehniliste juhtnööride § 9. järgi riigimetsade «tulevase piiri suhtes selgusele jõudmine, s. o. ära määramine, missugused metsaosad, metsatükid ja metsaribad korraldatava maaala täienduseks või uute asukohtade rajamiseks võtta tuleb» — jäetud ainuüksi maakorraldaja hoolde. Metsaülem peab siin vaikima ja metsamaid koguni kuni 50-hektaarilistes tükkes planeerimiseks soovitama. Eesnimetatud tükke on aga metsavalitsuse andmete järgi umbes 28.271,4 ha. Kuigi metsaülem protesteerib maamõõtja teguviisi vastu,

lahendab tüliküsimuse riigimaadeülem kui ühe ja sama peavalitsuse ametnik.

Nüüdse uue korralduse järgi saadetakse juurdeplaneerimise palvekiri Riigimetsade Valitsusest Maakorralduse Valitsusse, säält läheb maamõõtja välja ja asub planeerima. Selle korra järgi ei ole metsavalitsusel teinekord aimugi, kui palju metsamaad maamõõtja poolt on planeeritud!

Samuti on lugu Maakorralduse ja Riigimetsade Valitsuste direktorite lahkarmistest korral; kui Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektor pooldabki Riigimetsade Valitsuse direktori seisukohta, siis on Maakorralduse Valitsuse direktoril tarvis ainult nimetatud küsimuse otsustamist lükata kuni peadirektori ära olekuni, et siis peadirektori asetäitjana küsimust otsustada maakorralduse kasuks. Kes ei tunne teravust ja pinevust nende valitsuste vahel? Siin ei tule oletada, et alati talitatakse nii, kuid peaaegu on see, et olukord võimaldab seda.

Sellega on siis jõutud sõna tõsisel mõttes asjaajamise lihtsustamiseni planeerimiste suhtes...

Praeguse korra juures kujutab Riigimetsade Valitsus enesest suurt «rahvale kättesaadavat» metskonna kantseleid, kus lahendatakse esimeses järjekorras asunikesse puutuvaid küsimusi, kuna metsamajanduse alal kujunenud olukorra tõttu ei saa loovat korraldustööd peaaegu mitte sugugi teha. Kõik meie naabrid on selles asjas ees ja isegi Nõukogude Venemaa proovib praegu mõnes kubermangus uut «Oberförsterite süsteemi» ning muid uuendusi. Meie oleme metsanduse alal ennemini tagasi kui edasi läinud.

III. Kokkuvõte.

Tehes üldkokkuvõtet eestoodud küsimustes, võib ainult konstateerida häid sihtjooni, kui halbu tagajärgi tegelikult elus. Üksikasjaliselt oleks need järgmised:

1) Meie agraarreformi algsihtjooned on nii sise- kui ka välismaail (Rahvasteliidus) tunnustamist leidnud, sest nad olid loodud meie olude kohaselt. Revolutsiooni tõttu tuli likvideerida endisi suurmaapidamisi ja maa rahvale kättesaadavaks teha. Seda saavutati asundustalude planeerimisega.

2) Kuid agraarreformi teostamisel on esile tulnud palju raskusi, mida alguses ei olnud ette näha. Seetõttu ongi agraarreform meil senini lõpetamata.

3) Agraarreformi teostamist on toimetatud ajutiselt seadusvastaselt. MS § 23. nõudis pääle esimest muutmist metsa pinna planeerimise korras uute kultuuride soetamist, mida aga senini pole tehtud ja metsa pind vähenes.

4) Viimasel ajal on maareformi teostatud ühe kitsa kildkonna kasuks, jättes rahva üldhuvid teisele kohale. Seda tõendavad sagedased arupärimised Riigikogus ja ajakirjanduse väited.

5) Meie metsamajandusele on agraarreform mõjunud täiesti negatiivselt ja takistanud metsamajanduse arenemist suuresti. On tarvis ainult meelde tuletada asunikkude ja riigirentnikkude ehitusmaterjalidega varustamist, metsamaade planeerimist, riigimetsas karjatamist ja iseseisva metsavalitsuse hävitamist.

Nagu juba eespool tähendatud, on meie agraarreformi tähtsaimaks päämomentideks:

1) Rüütlimõisade ja nende päraltolemiste võõrandamine riikliku maatastavara loomiseks.

2) Riikliku maatastavara planeerimine, millega endiste suurmajapidamiste asemele tulevad väikemajapidamised asundustalude näol.

3) Asunduspoliitika eesmärgiks on lahtise rahva sidumine maaga, mis meie oludes väga tähtis.

4) Asunduspoliitika tagajärjel tekkinud väikemajapidamistes loodetakse paremat ja otstarbekohasemat maa kasutamist.

Need sihtjooned on täiesti otstarbekohased, kuid meie tegelik elu on nendest hulga kõrvale kaldunud. Esiteks, rahvast ei ole siiski suudetud siduda maa külge, nagu loodeti, vaid siin on ilmsiks tulnud isegi teatav maaga hangeldamine; teiseks, maa kasutamiseski ei ole jõutud eriti kaugemale, sest meie asunik on vaene ja algaja. Kui esimene asumisaeg on mööda, siis loodame juba, et asunikule pandud lootused kas või osaliseltki täide lähevad.

Mis puutub nüüd agraarreformiga kaasas käivate metsamajandusele negatiivselt mõjuvaid nähtusis, siis on need järgmised:

1) Asunikkude ja riigirentnikkude ehitusmaterjalidega varustamine.

a) Riik kaotab alandatud hinnaga antud ehitusmaterjalide läbi hulga tulusid, mida peavad tasuma teised rahvakihid.

b) Asunikkude ja riigirentnikkude ehitusmaterjalidega varustamiseks on riigimetsades tehtud suured etteraiumised, mis halvavad

metsamajandust ja riigi sissetulekuidki mitmeks aastaks tunduvalt vähendavad.

c) Ehitusmaterjalidega varustamisel on asunikud ja riigirentnikud pandud teatavas eesõigustatud seisukorda, nii et teised kohalised elanikud saavad oma nõudeid alati ainult eesnimetatute järele rahuldada. See asjaolu tekitab kohapääl palju üldist teravust.

2) Metsamaade planeerimine.

a) Riik kaotab hulga metsakasvatajat maad, mis on praegu pikemaks ajaks karjamaaks muudetud.

b) Metsamaade planeerimisega on raske teostada korrapärast metsamajandust.

c) Planeerimistega on tulekaitse ribade äralõikamisega riigimetsades tehtud suuri kahjusid, näiteks Järvamaal, kus Varangu metskonnas on tuulemurru ja -heite likvideerimiseks arvatud ettearituks juba 1940. a. raidelank.

d) Metsamaade planeerimine võib praeguste seaduste tõttu metsale saatuslikuks saada, sest MS § 23. järgi võib põllutöömister «metsamaad» planeerimiseks määrata piiramatul arvul.

3) Karjatamine riigimetsas.

a) Praeguste maksvate juhtnõõride järgi on karjatamisse puuvate küsimuste otsustamine antud karjatamisest tulusaajate kätte, jättes metsa huvide kaitsjaid sellest kõrvale. Metsaülem on vastavast komisjonist üldse kõrvaldatud ja metsarevidendil ei ole alati kõiki andmeid vastuvaidlemiseks käepärast.

b) Praeguse karjatamisviisi juures on paljudes kohtades olnud liigkarjatamist, mis ei jäta metsakasvule mõju avaldamata.

c) Praegused karjatamise juhtnõõrid võimaldavad kõikide riigimetsade karjamaaks muutmist, mis meie metsade väärtusele võib mõjuda väga halvasti.

4) Keskasutise koondamine.

a) Keskasutise koondamisega iseseisva metsade päävalitsuse ärakaotamise ja tema maakorralduse varju asetamisega on antud raske hoop metsamajanduse arenemisele. Praeguses olukorras ei suuda metsavalitsus loovat tööd teha.

b) Sama koondamisega on metsaametkonna moraalset enesetunnet riivatud, milline asjaolu kutsub nii mõnelgi juhul esile teatava passiivsuse. Arusaadav on, et kohapäälne ametnikki, nähes keskasutise rusutud olemist, heidab tihti käega nii mõnelegi asjale.

c) Keskassutise koondamises võib näha teatavat Põmini juhtide sihilikkust metsavalitsuse vastu. Pruugib ainult meelde tuletada nii mõningaid jutuaamisi, arvamisavaldusi ja isegi ähvardusi, millised Põmini juhtide poolt metsavalitsuse juhtidele said pahatihti osaks.

Sellega jääb siis kogu eespoolkujutatud pilt kurvaks ja paranemist ei ole metsamajandusel arvatavasti nii pea loota. On ju inimesed need, kes midagi enne ei usu, kui tegelikult haiget on saanud. Nii on ka lugu meie Põminiga, keda praegusel ajal tema oma juhtide poolt nimetatakse «katsete laboratooriumiks». Kuid kahjuks ei ole meil ainult katsetega tegemist, vaid isegi metsa narrimisega. Vanasõna ütleb: «Narri põldu üks kord, narrib ta sind üheksa korda» ja metsa kohta maksab sama — «narrib ta sind üheksa kord üheksa korda». Aga kogu selle tumeda olukorra pääle vaatamata, meie — metsamehed, kaitseme metsa huvisid, kasvatame teda riigile tuluks ja järeltulevaile põlvedele iluks.

Unsere Agrarreform und ihr Einfluss auf die Forstwirtschaft.

(Zusammenfassung.)

E. Wester.

Die vorliegende Abhandlung ist verfasst worden Ende 1927, daher haben gegenwärtig manche Daten und Folgerungen des Autors an Frische verloren, was jedoch den Wert der Arbeit, als übersichtliche Darstellung der Entwicklung der Agrarreform und ihren Einfluss auf die Forstwirtschaft, nicht beeinträchtigt.

Agrarreform. Nach der Proklamation der Selbstständigkeit Estlands wurde am 27. Nov. 1918 als Einleitung zur Agrarreform die „Verordnung über die Unterstellung der Gutsländereien der Kontrolle und die vorläufige Regelung der Agrarverhältnisse“ publiziert. Laut dieser Verordnung wurde über alle Gutsländereien und Wälder die Kontrolle der Gemeindeausschüsse eingeführt, die Staatsländereien und Wälder aber als Eigentum des Estnischen Staates der Verwaltung des Landwirtschaftsministeriums unterstellt. Am 20. Dez. 1918 wird von der temporären Regierung die „Verordnung über die Versorgung der Kriegs-Kombattanten mit Land“ angenommen. Das Agrargesetz, welches die Grundlage der Agrarreform bildet, wurde von der Konstituante am 10. Okt. 1919 angenommen. Laut § 1 dieses Gesetzes werden zwecks Bildung eines staatlichen Bodenfonds alle in den Grenzen des Estnischen Freistaates befindlichen, im Balt. Privatrecht unter dem § 597 angeführten Güter und Ländereien enteignet.

Von der Enteignung waren ausgeschlossen: 1) die Ländereien der Städte der wohlthätigen und wissenschaftlichen Anstalten, 2) Landstellen, falls dieselben

nicht in Händen der Rittergutsbesitzer waren, 3) der unter den Friedhöfen, Kirchen und Klöster befindlichen Boden.

Bei der Explanatation des § 1, entstanden manche Schwierigkeiten und das Reichsgericht musste später wiederholt in die Meinungsverschiedenheiten entscheidend eingreifen.

Laut § 2 des Agrargesetzes gehen die enteigneten Ländereien und das Inventar in den Besitz der Estnischen Republik und werden dem Landwirtschaftsministerium unterstellt. § 3—9 erläutern die mit den enteigneten Gütern verbundenen Rechte und Verpflichtungen bezüglich des neuen Besitzers. Kapitel III des Gesetzes behandelt die zu leistende Vergütung für das enteignete Land und Inventar, Kapitel IV die Ausnutzung des staatlichen Bodenfonds. Laut § 15 kann der Staat die Exploitation der Ländereien selbst betreiben oder zur langfristigen Benutzung den einzelnen Bauern übergeben. Laut § 23 unterliegen die Wälder der enteigneten Güter nicht der Aufteilung, sondern verbleiben im Besitz des Staates. Die Kapitel V—VII behandeln die Bodenschätze, die Agrarbank und das Inkrafttreten des Gesetzes. Auf Grund des Agrargesetzes wurden am 28 Januar 1920 von der Regierung bestätigt die „Verordnungen zur Verwirklichung der Agrarreform“, bestehend aus 139 §§, welche eingehend die Verwirklichung der Reform behandeln. Laut § 38 dieser Verordnung werden alle verstaatlichten Wälder mit den dazugehörenden Ländereien der Forst-Hauptverwaltung zur Verwaltung und Exploitation übergeben auf Grund der diesbezüglichen, Staatswälder betreffenden Gesetze.

Da das Petschursche und Transnarovasche Gebiet früher von der Est- und Livländischen abweichende Agrarverhältnisse gehabt hatte, so musste dort auch die neue Reform sich etwas anders gestalten, wie im eigentlichen Eesti. Das Gesetz mit einigen Ergänzungen und Erweiterungen wurde 1922 auf die genannten Gebiete erstreckt. Bis Ende 1927 ist das Agrargesetz 8 mal umgeändert und ergänzt worden, die Verordnungen der Verwirklichung des Gesetzes in derselben Zeit 34 mal. Auf Grund des genannten Gesetzes und der Verordnungen sind im Ganzen 24 neue ergänzende Gesetze und Verordnungen veröffentlicht worden.

Zusammenfassend könnte man folgende Elemente der Agrarreform hervorheben: 1) die Enteignung der Rittergüter, 2) das Parzellieren der verstaatlichten Güter und in ihrer Folge die Liquidation des früheren Grossgrundbesitzes und Übergang zum Kleingrundbesitz, 3) die neue Ansiedelung bindet viele Einwohner ans Land und 4) die Ausnutzung des Bodens geschieht zweckmässiger im Kleingrundbesitz.

Der Einfluss der Agrarreform auf die Forstwirtschaft.

Das Versorgen der Ansiedler mit Holzmaterial.

Bei der Bildung der neuen Ansiedlungsgehöfte konnte nur ein kleiner Teil derselben mit den nötigen Gebäuden aus der Zahl der enteigneten befriedigt werden, infolgedessen die Regierung die Übrigen mit Baumaterial versorgen musste. Eine diesbezügliche Verordnung des Landwirtschaftsministeriums wurde im Reichs-Anzeiger Nr. 151/152—1920 publiziert, laut welcher das Fixieren des Quantum an Baumaterial und das Vorrecht bei der Erlangung desselben für die Ansiedler einer Spezialkommission unterliegt. Das Quantum an Holzmaterial

für neue Gehöfte wurde normiert auf 16,48 Kubikfaden,¹⁾ für Kleingehöfte auf 8 Kubikfaden. Als Verkaufspreis wurde fixiert der Taxpreis der II Hälfte d. J. 1920. Von der Verkaufssumme muss der Käufer beim Abschluss des Kaufkontrakts $\frac{1}{5}$ einzahlen, der Rest ist zahlbar in 36 Jahren. Das Weitergeben des Materials ist strafbar.

Bis zum 1. IV 1927 sind 60 % von den Ansiedlern mit Holzmaterial versorgt worden, die Unversorgten benötigen noch 148 000 Kubikfaden, so dass der Gesamtbedarf an Baumaterial für die Ansiedler sich auf 430.000 Kubikfaden beläuft. Die noch fehlenden 148.000 Kubikfaden Bauholz würden benötigen 5 Jahresschläge der staatl. Nadelwälder. Um die Ansiedler zu versorgen, ist der Jahresetat in manchen Forstrevieren überschritten worden.

Vom 1921 — 1. IV 1927 hat man den Ansiedlern 282.165,6 Kubikfaden Bauholz verabfolgt, wofür sie verpflichtet sind zu zahlen Kr. 3.112.284,9.²⁾ Der Taxpreis beträgt 6.796.196,23 Kr. bei dem Meistgebot hätte man jedoch 9.304 523 Kr. erzielt. Die erste Norm an Bauholz wurde laut Beschluss des Landwirtschaftsministers vom 30. VIII 1926 vergrössert auf 20 und 10 Kubikfaden, das bedeutet ein Plus von 86.000 Kubikfaden zu den früheren 430.000 Kbf. Weiter erhalten die Landwirtschaftsschulen Baumaterial und Brennholz unentgeltlich, die Staatspachtgehöfte aber das Baumaterial zu dem jeweiligen Taxpreisen.

Die Parzellierung des Waldbodens.

Bei der Parzellierung der Ansiedlungsgehöfte mussten, um die Normalgrösse derselben zu erzielen, die Grenzen oft durch Waldteile geführt werden. Aus dem Grunde wurde 1922 der § 23 des Agrargesetzes insoweit abgeändert, dass dem Landwirtschaftsminister das Recht zusteht Waldböden zu parzellieren, doch muss dementsprechend Land aufgeforstet werden, damit die Gesamtwaldfläche sich nicht verringert. 1927 wurde diese Kompensationsforderung ausser Gültigkeit gesetzt. (Reichs-Anz. Nr. 1.) 1920—1926 ist vom Waldboden abgeteilt worden 49.623,6 ha, rechnet man dazu noch die übrigen, der Forstverwaltung unterstellten Ländereien, so erreicht die Summe im ganzen 82.487,9 ha. Im Jahre 1927 wurde parzelliert 2.999,9 ha. Der Wald auf den parzellierten Flächen wird auf Grund diesbezüglicher Instruktionen taxiert, der Kaufpreis gleicht dem Taxpreise und wird zu $\frac{1}{20}$ gleich, das übrige aber in 36 Jahren bezahlt. 1926 wurde im Landwirtschaftsministerium ein Gesetzprojekt ausgearbeitet, welches vorsah den Ansiedlungsgehöften je 1—3 ha Wald zu zuteilen, um sie mit Bau- und Brennholz zu versorgen. Da jedoch dieses Projekt auf allgemeinen Widerstand stiess, kam es im Plenum der Staatsversammlung nicht zur Verhandlung.

Das Weiden in den Staatswäldern.

Da die Ansiedlungsgehöfte meist Mangel an Weideland leiden, wurde da, wo die waldwirtschaftliche Verhältnisse es nur irgendwie gestatten, die Viehweide in den Staatswäldern gestattet. Im Jahre 1923 erreichte die Anzahl des zur Weide gelassenen Viehs mit 59 485 St. das Maximum, im Jahre 1926 mit 46.360 St. das Minimum. Wo die Ansiedlung dicht, und die Waldfläche verhältnismässig klein, da wird die Waldwirtschaft durch die Viehweide paralisiert und der Wert des Waldes verringert.

1) Kubikfaden = 6,8 fm.

2) 1 Estnische Krone = 1,10 Reichsmark.

Die Umgestaltung der Zentralbehörde.

1. II 1927 wurde die Forst-Hauptverwaltung und die Hauptverwaltung für Agrarorganisation vereinigt zu einer Verwaltung der Staatsländereien und Forsten, womit die Forstverwaltung ihrer Selbstständigkeit beraubt wurde.

In der Zusammenfassung kann erwähnt werden, dass unsere Agrarreform ein Akt der Notwendigkeit war, ihre Verwirklichung aber manche Schwierigkeiten, hervorgerufen, besonders aber die Forstwirtschaft in ihrer Entwicklung gehemmt hat.

Käsiteldud materjalid. — Literatur.

1. Riigi Teataja 1918.—1927. a. väljaanded.
 2. Õiguse 1923.—1927. a. väljaanded.
 3. Balti Eraseadus 1864. a.
 4. Bernmann, O. Die Agrarfrage in Estland. Berlin, 1920.
 5. Martna, M. Estland, die Esten und die estnische Frage. Zürich, 1919.
 6. Bunge, Fr. G. Das liv- und estländische Privatrecht 1847.
 7. Riigikogu koosolekute protokollid 1925—1927.
 8. Riigikogu otsused 1920—1927.
 9. Riigimetsade Valitsuse arhiiv.
-